

Torsdagen den 6 februari em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

19 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 72)

Anf. 107 PAULI LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag måste först anmäla att jag kanske kommer att ta i anspråk någon minut utöver den anmälda tiden.

Skattepolitiken är ett viktigt instrument inom den ekonomiska politiken. Den kan utnyttjas för att skapa utjämning av stora inkomstskillnader och orättvisor, men också för att utjämna möjligheterna till social och kulturell service. Skattepolitiken kan alltså nyttjas fördelningspolitiskt i två steg, både på samhällets kredit- och på dess debetsida.

Skatteinkomsterna för samhället nyttjas för att ge olika typer av service. Otillräckliga inkomster minskar möjligheterna att ge så många som möjligt del av social och kulturell utveckling. Otillräckliga samhällsinkomster minskar också möjligheterna till välfärd för flertalet. Ju mindre samhällsinkomster, desto större blir behovet av privatiseringar, som i sin tur ställer allt fler utan grundläggande trygghet. Det blir en återgång till gamla tiders Fattigsverige.

De borgerliga partierna har på olika sätt försökt att minska de samhälleliga insatserna för utjämning. De föreslår minskade skatteinkomster till samhället och förordar olika privatiseringslösningar. Det är en politik som inte får och inte kan accepteras av arbetarrörelsen och det stora folkflertalet.

För vänsterpartiet kommunisterna är grundlinjerna i skattepolitiken i stället att förstärka utjämningen av inkomster och förbättra den sociala och kulturella standarden. Det behövs större resurser till landstingen för att förbättra sjuk- och hälsovården. Det senaste decenniets s. k. besparingar har medfört att akutmottagningarna överbefolkas och att man inom långvården låter gamla människor ligga kvar i sängarna längre tid än nödvändigt, därför att resurserna inte är tillräckliga för mer personal.

Det finns stora brister i många av de samhälleliga åtagandena därför att tillskotten har avtagit. Barnomsorgen är långt ifrån utbyggd för att svara mot behovet, och de kollektiva trafikmedlen är otillräckliga, vilket gynnar privatbilismen, för att ta två exempel. De borgerliga vill lösa detta med privatiseringar. Men vart leder det? Jo, till att de med tillräckligt höga löner

kan köpa sig förbi andra i barnomsorgskön eller skaffa sig bilar för sina kommunikationer. Dessa människor kommer att gynnas medan ett flertal, med normala arbetsinkomster, trängs tillbaka.

Under de senaste tio åren har reallönerna sjunkit för flertalet lönearbetande samtidigt som de med större förmögenheter och höga inkomster har fått det väsentligt bättre. Enligt olika bedömningar rör sig förmögenhetsöverföringen enbart på grund av inflationen om över 100 miljarder kronor under denna tid. Det är en förmögenhetsöverföring som de arbetande fått betala med minskad köpkraft för sin arbetsinsats. Löneandelen av förädlingsvärdet har dessutom sjunkit från 85 till 67 %, vilket ytterligare förstärker skillnaderna mellan å ena sidan lönearbetande, å andra sidan förmögenhetsägare och "kupongklippare".

En annan orsak till minskade reallöner för ett flertal är skattesystemet. De marginalskattesänkningar som de borgerliga partierna påbörjade under regeringsåren fortsatte med den underbara natten, då socialdemokraterna fullföljde skattesänkningen för dem som hade höga inkomster. De som däremot inte erhöll sänkningar var vanliga människor i vanliga inkomstlägen. Dessa fick i stället ökade skatter, bl. a. på grund av att den proportionella skatten, kommunalskatten, ökade. Dessutom höjdes nivån på mervärdesskatten, och den höga inflationen har sedan spätt på och ytterligare ökat dessa människors skattebelastning. Momsen på maten kom att öka matpriserna på ett sätt som direkt missgynnar dem vilkas inkomster inte är högre än att det räcker till livets nödtröft. Regressiviteten ökade, dvs. att den skatt som drabbar låg- och mellaninkomster hårdare än höga inkomster och större förmögenheter har tilltagit och uttunnat arbetarrörelsens gamla mål om skatt efter bärkraft.

Marginalskattesänkningarna och inflationsskyddet i den statliga skatteskalen har bidragit till att progressiviteten, dvs. de utjämnande faktorerna i inkomstbeskattningen, kraftigt minskat. Statsskattens, den progressiva skattens, andel i relation till samhällets totala skatteinkomster har minskat från cirka en tredjedel i mitten av 1970-talet till att nu uppgå till endast en åttondel. Det är alltså en klar minskning av de utjämnande faktorerna i beskattningen. Det stora problemet för flertalet lönearbetande här i landet är *inte* marginalskatten utan kommunalskatten. Det är kommunalskatten som utgör den absolut största delen av skatten för människor med vanliga löneinkomster. Därför är det viktigare att göra något åt den i stället för att fria till marginella, ofta högröstade höglönegrupper, ivrigt påhejade av Skattebetalarnas förening, Näringslivets ekonomifakta och alla de andra högerinriktade sammanslutningarna.

Det är dessutom, herr talman, en något överklig debatt som förs om höga marginalskatter. Verkligheten visar nämligen samtidigt att de flesta höginkomsttagare nedbringar sin skatt med olika manipulationer som kallas för skatteplanering. Men *inte* nog med att höglönegrupperna utnyttjar ett frikostigt avdragssystem för att minska skatten, de nyttjar också denna möjlighet till att skapa förmögenheter och till att öka dem, förmögenheter som dessutom beskattas i mycket liten utsträckning.

Avdragssystemet, som det ser ut och utnyttjas, ökar ojämlikheten och måste därför enligt vår mening begränsas. Den största delen av underskotts-

avdragen utgörs av räntor för egnahemsboende. Den uppgår för närvarande till mer än 20 miljarder kronor. Detta innebär att samhället subventionerar egnahemsboendet med mer än 10 miljarder kronor enbart genom underskottsavdragen. Men inte heller inom gruppen egnahemsägare är förhållandena lika. Somliga har underskott som hänför sig till ett normalt radhusboende eller liknande, medan andra nyttjar underskottsavdragen för ett lyxboende som andra skattebetalare tvingas att betala. Vpk har därför föreslagit att ett tak för underskottsavdragen som baseras på ett normalt egnahem skall införas. De som har räntekostnader därutöver får faktiskt bekväma sig att betala dem själva och inte förlita sig på andra skattebetalare, oftast då lönearbetande i normala inkomstlägen som bor i hyreslägenheter.

Det har i debatten under den senaste tiden kommit att framföras kritik mot vissa gruppers agerande vid aktieköp. De har stört de etiska reglerna, har det sagts. För arbetarklassen är det mesta som rör sig i börsvärlden oetiska företeelser. Det är inga nyheter att överklassen skor sig på olika sätt, inte heller att storkapitalet genom kapitalismens utveckling skapar sig större makt och att makt- och kapitalkoncentrationen tilltar. Det har tidigare hävdats att orsaken till att privatpersonerna minskar i antal på börsen och företagen och finansbolagen ökar beror på skatten på aktier och aktieutdelningar. Det är att göra det lätt för sig att, så fort kapitalismen reagerar så som är naturligt för den, då skylla på skatterna. Likadant är det med dessa "stackare" som inte "har råd" att "leva och dö i Norden" utan "tvingas" att ta sin tillflykt till Schweiz, Liechtenstein och andra skatteparadis. Grundfelet med dessa individer är att de inte vill dela med sig utan roffa åt sig så mycket som möjligt av andra människors arbete och därför smiter från de skatter som i sig gjort det möjligt för dessa flyktande kapitalister att få de stora förmögenheterna. Utan skatterna ingen offentlig sektor och inget utbildningsväsende m. m., som ger kapitalisterna möjlighet till produktionsfaktorer i form av välutbildade arbetare och en stor marknad inom den offentliga sektorn. Men det finns ett samband mellan börsens utveckling och de arbetandes reallönesänkningar. Det är inte enbart inflationen som är orsaken. Värdet på börsen har under de senaste sex åren stigit med inte mindre än över 1 100 % och aktieomsättningen med över 4 000 %. Det går inte att komma ifrån att dessa enorma ökningar har sin grund i att lönernas andel i produktionen har minskat och att företagen bl. a. härigenom fått stor likviditet. Den höga likviditeten, eller överlikviditeten som en del valt att kalla den, medverkar utan tvivel till att trissa upp både priser och handel på börsen. Så visst finns det ett sammanhang.

Ur fördelningspolitisk synpunkt och ur rättviseaspekter måste skärpningar mot börsklipperiet vidtas, lika väl som förmögenhetsbeskattningen kan ökas och en engångsskatt tas ut ur stora förmögenheter. De som skott sig under 1970-talets slut och hittills under 1980-talet på de lönearbetandes bekostnad måste tvingas att släppa ifrån sig delar av förmögenhetsökningarna.

Herr talman! En näringsverksamhet som i stor utsträckning fått utvecklas utan skatteingrepp är framställning av elenergi i vattenkraftverk. Genom riksdagsbeslut framtogs kommunerna beskattningsrätten på juridiska personer. Detta innebar att exempelvis Jokkmokks kommun miste ca 23 miljoner i kraftverksbeskattning per år, detta trots att viktigt underlag för människor-

nas försörjning försvunnit genom de väldiga arealer av jordbruks- och skogsmark och övrig mark som överdämts för att åstadkomma en hög kraftproduktion i vattenkraftverken.

Vpk:s förslag om en kraftigt höjd produktionsavgift på de äldre vattenkraftverken skulle eliminera en allvarlig brist i Sveriges skattesystem. Rättvisa skulle äntligen bli möjlig gentemot de orter som drabbats av en enorm vinstgivande kraftverksindustris hårdexploatering.

Medlen från dessa produktionsavgifter skulle bli en grundplåt i regionala samhällsfonder. Dessa fonder kunde bli en mäktig hävstång mot ökad förädling i sågverks- och gruvindustrin, ökade insatser när det gäller forskning och utveckling och mot mera teknikbaserade verksamheter. Dessa orter, vilkas ungdoms röda blod nu flyter i en häftig takt i sydlig riktning, skulle äntligen få rättvisa.

I går, onsdag, offentliggjordes en rapport från ett antal fackliga ekonomer från LO och tjänstemännens tre förhandlingskarteller. Den rapporten ger ett ganska intressant besked. Lönerna under de fyra senaste åren har stått för en mindre del av prisökningarna. Vinstandelen står för en ökad andel av inflationen.

I maningarna till en nationell samling mot inflationen har pekpinnarna mot de arbetande människorna varit mycket tydliga: låga nominella lönekrav – i budgetens omräkning närmast ett nollalternativ.

Samtidigt är det märkligt tyst i fråga om vinsterna. Inga nya djärva ingrepp görs beträffande kapitalet. Detta föranleder ett antal frågor till löneminister Bengt K. Å. Johansson:

Varför driver socialdemokraterna den felaktiga tesen om lönernas dominerande betydelse för inflationen?

Varför genomförs inte en skärpt vinstbeskattning när det gäller realräntor och aktiehandel?

Varför går inte socialdemokraterna med på en ökad produktionsavgift för äldre vattenkraftverk?

Anf. 108 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Varje konstruktiv diskussion om dagens problem måste tas som utgångspunkt när det gäller de problem som nationen har stått inför under de senaste åren. I de handlingslinjer för att föra Sverige ut ur den ekonomiska krisen som drogs upp 1981 i programskriften Framtid för Sverige redovisades den svåra uppgift som vårt land stod inför. I den första fasen skall återhämtningspolitiken koncentreras till de sjuka punkterna i vår ekonomi. Underskotten, inflationen och arbetslösheten måste nedbringas under en ny period av tillväxt skapad av ökad export, mindre import och en selektiv investeringsoffensiv. Konsumtionen måste begränsas i den utsträckning som krävs för att dessa mål skall kunna uppnås. Detta kan också uttryckas så, att anspråken på förbättrade levnadsvillkor och nya samhällsinsatser får stå tillbaka för den helt nödvändiga uppgiften att undanröja det hot mot vårt ekonomiska oberoende och den fulla sysselsättningen som underskotten, utlandsupplåningen och inflationen utgör. Det var den tredje vägens ekonomiska politik som redovisades i nämnda handlingsprogram. När denna kunde sättas i verket hösten 1982 var utgångsläget ännu värre än vi 1981

trodde att det skulle vara. Uppgiften blev således ännu svårare. Vi visste dock att den var så pass svår att återstoden av 1980-talet skulle behövas för att vi skulle kunna komma till rätta med obalanserna – kanske skulle det dröja ännu längre.

Det är viktigt att konstatera detta, för inte riktigt alla medborgare har väl häftet Framtid för Sverige på sitt nattduksbord när de sover. Uppenbarligen finns det också en och annan medlem av det socialdemokratiska partiet som har tappat bort sitt exemplar.

Analysen av vårt lands ekonomiska problem var viktig och även riktig. Det recept som skrevs ut var det rätta. Under de tre år som gått har utomordentligt goda resultat uppnåtts. Det finns ingen anledning att på någon punkt ta tillbaka vad som redovisades i valrörelsen.

Den snabbt ökande arbetslösheten har hejdots och förbytt i minskad arbetslöshet, kraftigt ökad sysselsättning och – det är inte minst viktigt – ökad sysselsättning inom industrin. Industriproduktionen har ökat med ca 15 %, och industrins investeringar har stigit med 40 %. Exporten har ökat med 17–18 %. Bytesbalansunderskottet har bringats ned kraftigt. Budgetunderskottet har bringats ned till 50 miljarder, från att ha legat på 90 miljarder när vi övertog regeringsmakten. Det offentliga sparandet har restaurerats, så att underskottet i detta sparande nu är nere på 1,5 %, från att år 1982 ha legat på 6 %, av den samlade produktionen. Sparandet i ekonomin och även investeringskvoterna har stigit kraftigt. Inflationen är nu den lägsta sedan 1960-talet, och den är snabbt på väg nedåt.

Man kan sammanfatta det hela på följande sätt: Vi har fått ned arbetslösheten och stärkt sysselsättningen. Vi har vänt katastrofkurvorna när det gäller budgetunderskottet och den därmed sammanhängande skuldsättningen samt de tunga bördor som därigenom läggs på det svenska folket. Vi har byggt Sverige starkare genom en investeringsoffensiv inom näringsliv och industri.

Den urholkning av reallönerna som skedde under de borgerliga åren har stoppats. Det har blivit en liten förbättring. Den reallönesänkning som arbetare och tjänstemän fick utstå under de borgerliga åren motsvarade en hel månadslön. Därför är det inte så konstigt att man är otålig över att det dröjer innan reallönerna allmänt sett stiger. Men samtidigt finns det en bred förståelse för att det enda sättet att åstadkomma en fast grund för höjda reallöner och nya samhällsinsatser är att bygga ut industrin, att öka sparandet i ekonomin och att få ned budgetunderskottet. Det är på det sättet vi får ned inflationen och räntorna, det som driver upp lönekrav och kostnader.

Spåren förskräcker. Mellan 1976 och 1982 uppgick inflationen till i genomsnitt drygt 10 % om året. Därmed urgröptes köpkraften, och vi hamnade i en ond cirkel med priser och löner som jagade varandra. Reallönerna och landets konkurrenskraft var förlorarna. Mellan 1976 och 1983 nästan fördubblades de nominella lönerna; de steg med 95 %. Inflationen gjorde dock att reallönerna under samma period föll med 10 %. Medan vi i lönekuvertet fördubblade lönen i kronor och ören förlorade vi i själva verket en månadslön i köpkraft.

De här frågorna har diskuterats grundligt i de s. k. Rosenbadssamtalen. Vid dessa samtal har alla varit överens om att allt förnuft talar för att man

parallellt skall försöka få ned löner och priser till en låg nivå. Det är först då som vi har utsikter till höjda reallöner och förbättrad köpkraft.

Vi har fått arbeta hårt för att bryta upp inbyggda pris- och kostnadsmekanismer. Det gäller inte minst förväntningarna om fortsatt snabb prisutveckling. Prisstegringarna är nu de lägsta på mer än ett decennium. Prisstegringen i januari i år var också den lägsta på 15 år. Vi har nu möjligheter att definitivt förankra den lägre prisstegringstakten i vår ekonomi.

Nu minskar pristrycket ytterligare. Det finns starka skäl att tro att priserna på varor i den internationella handeln kommer att ligga stilla eller sjunka under 1986. Det är en ganska unik situation. Det beror på sjunkande råvaru- och oljepriser och oförändrade eller mycket långsamt stigande arbetskraftskostnader i flera för oss viktiga länder.

Det är ett enastående tillfälle för oss att få ned pris- och kostnadsstegringarna ytterligare. Landsorganisationen har understrukit den stora betydelse prisutvecklingen har för lönekraven och uppmanat till en nationell samling mot inflationen. Det är utomordentligt. Stat och kommun måste hålla igen på sina höjningar. Handeln har förklarat att den inte kommer att öka sina marginaler och vill på det sättet ge sitt bidrag till inflationsbekämpningen.

Jag vill uppmana producenterna, via Industriförbundet, att ta fatt i stafettpippen och deklarerat att man kommer att kasta de gamla priskalkylerna och arbeta efter nya, där oförändrade priser är det normala. Det skulle vara ett viktigt bidrag till inflationsbekämpningen och ett viktigt moment i avtalsrörelsen.

Jag har nu inbjudit Industriförbundet att diskutera företagets och de svenska producenternas medverkan i inflationsbekämpningen. Att de medverkar och inte tar varje tillfälle att höja priserna är utomordentligt betydelsefullt för att vår kamp mot inflationen skall bli framgångsrik.

Den priskalkyl för 1986 som återfanns i den preliminära nationalbudgeten – jag vill understryka att det inte var någon prognos eller något mål för inflationsbekämpningen – gav vid handen att konsumentpriserna, sett som genomsnitt, skulle ligga 5 % över 1985 års nivå. Under loppet av året skulle prisstegringstakten komma ned i 4 %. Det som då registrerades var läget i november i fjol för dollarkurs, diskonto, oljepris och internationella priser. Gör man en kalkylmässig omräkning utifrån de motsvarande förutsättningar som nu föreligger – och med ett oljepris på 19–20 dollar – hamnar vi en bra bit lägre än 5 %, nämligen på ca 3 1/2 %. I arstakt skulle vi hamna på 2-procentsnivån. Detta är ett rejält förändrat utgångsläge för priskalkylering och för avtalsförhandlingar.

Med oförändrade eller sjunkande priser på det internationella området ligger det i våra egna händer om vi nu kan få ned inflationstakten riktigt rejält.

Att så sker är det viktigaste för löntagarna, och det är det som är viktigast också från fördelningspolitisk synpunkt, eller som LO-ekonomen Claes-Erik Odhner skriver i senaste numret av LO-tidningen:

”Alla undersökningar visar att det är löntagarna som är de stora förlorarna i inflationsspelet både genom omfördelningen till kapitalägarna och genom en svagare tillväxt till följd av den framtvingade åtstrammingspolitiken.

Det ligger framför allt i löntagarnas eget intresse att hålla löner och priser

inom utrymmet. Det är enda sättet att öka produktionen och få till stånd bestående reallöneökningar.”

Det kan också vara ett svar på det som Paul Lestander frågade om.

Nu finns det de som hävdar att lönerna inte spelar så stor roll för priserna. Det skulle i första hand vara andra faktorer som driver upp priserna: importen, devalveringarna, politiskt beslutade avgifts- och skattechöjningar, räntehöjningar och ökade vinstmarginaler.

Jag vill hävda att de som torgför uppfattningen att lönerna spelar liten roll i prisbildningen talar mot bättre vetande eller har missförstått mekanismerna eller statistiken. Kostnader slår förr eller senare igenom i priserna, och lönerna är i de allra flesta sammanhang en mycket stor post i kostnaderna. Visst kan en höjd produktivitet hålla nere kostnadsgenomslaget, men denna höjda produktivitet är ingenting som uppträder bara i vårt land och medger därför inte oss att ha en snabbare lönestegring än man har i våra viktigaste konkurrentländer.

Inom handel och distribution kan ingenting skymma det faktum att höjda löner med mycket stor kraft slår igenom i höjda priser.

En devalvering är en lönesänkning som drivs fram därför att de varor vi måste sälja utomlands för att betala importen blivit för dyra. Devalvering är detsamma som lönesänkning. Vi hade fem devalveringar i vårt land åren 1976–1982.

När staten höjer post-, järnvägs- och teletaxorna och kommunerna höjer kostnaden för sophämtning och bussresor är detta en konsekvens av att de stats- och kommunalanställda vill ha höjda löner när industrins anställda får det, samtidigt som vi värjer oss mot höjda skatter, som ju också suger köpkraft ur våra lönestegringar.

Lönehöjningar till alla som arbetar i stat och kommun måste antingen betalas med skatteintäkter eller också med taxor, något annat gives inte. Och därvid är det givetvis av betydelse att tjänstesektorn och den gemensamma sektorn i vårt land är större än i de allra flesta andra länder.

Återstår så det här med räntor och vinstmarginaler. Ja, vi har en hög ränta i Sverige, även om den nu är på väg ned. Det är inte minst för att få ned räntenivån och därmed inflationen som vi metodiskt behöver fortsätta arbetet med att stärka ekonomin genom bl. a. sänkt budgetunderskott.

Vinsterna kan sjunka när räntan sjunker och investeringar i företagen därigenom blir billigare. Vinstnivån tvingades upp för att få i gång investeringarna samtidigt som räntan var mycket hög.

Allt detta bestyrks i den rapport som en grupp fackliga ekonomer har lagt fram rörande sambandet mellan löne- och prisutvecklingen och som Paul Lestander åberopar. Det är beklagligt att man på vissa håll vantolkat rapporten. Den ger verkligen inte stöd för slutsatsen att det nu skulle vara dags, eller ens möjligt, att utan svåra verkningar för sysselsättning och reallöner öka konsumtionsandelen av vår ekonomi på sparandets och investeringarnas bekostnad. Det är min förhoppning att man på förhandlingssidan läser och begrundar rapporten.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om konsumentpolitikens roll i detta sammanhang. Jag räknar med att lägga fram en proposition om konsumentpolitiken i vår på grundval av det utredningsarbete som skett.

Den konsumentpolitik som vi byggde upp i början av 1970-talet var i huvudsak inriktad på att stärka konsumenternas ställning i förhållande till producenter och säljare. Konsumenterna skulle med hjälp av samhällets konsumentpolitiska organ kunna påverka produktionen, rensa marknaden från dåliga eller rent av skadliga varor, motverka kartellisering, bromsa prisstegringarna och få hjälp att hitta rätt på marknaden.

Stora landvinningar har också gjorts. Det har städats undan. Dåliga produkter försvinner snabbare. På området för hushållskapitalvaror har en väldig sanering skett. Vår ambition är att försvara dessa konsumentpolitiska landvinningar och samtidigt förbättra det system vi har.

En uppgift bör vara att i än högre grad inrikta konsumentpolitiken på hjälp och stöd åt dem som bäst behöver detta. När många hushåll har det besvärligt behövs konsumentpolitiken som bäst. Många konsumenter och hushåll klarar påfrestningarna utan hjälp. Många har marginaler att ta av och kan planera sina inköp. De har tid och möjlighet att ta till sig den information och kunskap som finns. De kan och gör också de riktiga avvägningarna inte bara mellan pris och kvalitet utan också mellan vad man bör köpa och vad man kan avstå ifrån. De kan storhandla och klara förvaringen och vid behov få hyggliga krediter.

Men alltför många är inte i den situationen. Deras ekonomi är ansträngd. De lever på marginalen eller under strecket. De har sett sin köpkraft urholkas och har tagit i anspråk det sparkapital som fanns. De har inte sällan dragit på sig skulder med tunga räntor och amorteringar. Planeringen ersätts av kampen att klara sig fram till nästa månadsskifte, nästa avlöningstillfälle, impulsköpen ersätter planeringen när det ekonomiska utrymmet vidgas.

Det blir en framträdande uppgift att ge stöd åt de konsumenter som befinner sig i denna situation. Dessa konsumenter behöver bättre än andra känna till vilka köp som är de bästa, när en investering i hushållet skall göras, hur kreditkostnaden blir så låg som möjligt när man behöver köpa på kredit, och de behöver framför allt hjälp med att planera sin ekonomi och sin hushållsbudget.

Ett hushållsekonomiskt betraktelsesätt har varit ledmotiv i det arbete som konsumentpolitiska kommittén har bedrivit. Jag har lätt att ansluta mig till det synsättet, konsumentpolitiken hör hemma i en ekonomisk verklighet där löner, pensioner och transfereringar finns på den ena sidan, och priser, taxor och hyror på den andra. Konsumentpolitiken har den viktiga rollen att spela att medverka till att konsumenterna får maximalt utbyte för sina pengar. Desto viktigare är det att konsumentpolitiken tillåts spela en central roll på konsumenternas sida, när hushållen har det knappt och utrymmet för ökad konsumtion är snålt inom överskådlig tid.

Herr talman! I den föregående omgången ställdes några frågor om skatter, och jag skall, ehuru jag inte är den ansvarige ministern på detta område, ändå försöka ge mig på att besvara frågorna.

Kjell Johansson frågade varför utländska forskare skulle ha lägre skatt än svenska forskare av samma klass. Jag uppfattar frågan som retorisk – Kjell Johansson vet grunderna för det förslag som lades fram och som antogs av riksdagen, nämligen att när man är gästande forskare i ett land så händer det ganska ofta att man får vissa förmåner, vilket också vederfarits svenska

forskare utomlands. För utländska forskare i Sverige är situationen den att de inte kan få förmånen av pension och andra sociala förmåner som normalt tillkommer svenska forskare. Detta har man redogjort för ordentligt i förberedelserna till de särskilda bestämmelser på skatteområdet som gäller för utländska forskare.

Knut Wachtmeister tyckte att det var en tillnyktring att skattefrågorna kommer upp i avtalsammanhang. Ja, jag kan väl säga att visst har det spridit sig att skatter och löner hör ihop. Alltmer diskuteras reallönen såsom en norm som bör gälla i avtalsförhandlingarna, även om det finns gränser för hur långt man kan sträcka detta resonemang och framför allt vilken effekt det haft. Det ser man på löntagarnas reallöner under de gångna åren.

Regeringen har i finansplanen alldeles klart sagt att den är beredd att lägga fram ett skatteförslag om det kan påverka avtalsrörelsens förläggning i tiden, dvs. om man kan sikta in sig på ett flerårsavtal, vilket det finns många motiv för. För den svenska ekonomin skulle det vara mycket gynnsamt med ett flerårsavtal.

Jag kan bara konstatera, och det är också ett svar till Stig Josefson, att det inte fanns något sådant intresse från parternas sida att diskutera ett flerårsavtal när den frågan bragtes på tal. Därmed fanns det heller inga motiv att påskynda ett skatteförslag som skulle kunna läggas fram tidigt under våren, utan det kan komma i den ordinarie omgången. Det kan man kanske beklaga, men från Wachtmeisters parti och från åtskilliga andra håll har det framförts hård kritik mot att statsmakterna skall på sätt som beskrivs i en utredningsrapport kunna ta upp diskussioner med parterna om annat än bara lönen. Jag tycker att skatterna hör till bilden, men det är litet förvånande att höra att det här väcks frågor om varför vi inte har lagt fram något skatteförslag av dem som i andra sammanhang normalt avvisar tanken att det finns ett samband mellan skatter och löner och menar att statsmakterna skall hålla sig undan från den typen av diskussioner mellan parterna.

Låt mig också till Stig Josefson beträffande marginalsatser säga att det kommer ett förslag från regeringen om skatterna under kommande år. Då är det fråga om att uppnå målet att en majoritet av löntagarna, som det ursprungligen formulerades, skall ha högst 50 % marginalsatt. Vi har tagit på oss uppgiften att se till att vi så snart som möjligt uppnår målsättningen att 90 % av inkomsttagarna skall ha högst 50 % marginalsatt. Det är klart att det är en av de frågor som kommer att tas upp i det förslag om skatter som så småningom kommer att föreläggas riksdagen.

Anf. 109 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Att ingen enda av socialdemokraternas ledamöter i skatteutskottet är närvarande när riksdagen i en allmänpolitisk debatt diskuterar skatter förvånar mig inte – det har hänt förr. Jag är mer förvånad över att statsrådet Johansson genom sin frånvaro hållit oss i ovisshet om huruvida han hört våra inledningsanföranden eller ej. Nu har vi fått erfara att han har lyssnat på oss, men respekten för riksdagen borde ha motiverat att han varit fysiskt närvarande från början.

Jag fick inte tillfredsställande svar på de tre frågor jag ställde. Bl. a. frågade jag om inflationsskyddet av skatteskalorna skulle återinföras från

den 1 januari 1987. Man skall inte lägga sig i avtalsrörelsen, säger statsrådet. Men faktum är att regeringen tidigare har beslutat att det skulle finnas ett visst skydd mot inflationen i skatteskalorna – det har vi haft 1984, och det har vi haft 1985, ehuru det då var otillräckligt. Vi har det inte i år. Det måste vara av intresse för avtalsparterna om det kommer att finnas något inflationskydd nästa år.

Vidare frågade jag om statsrådet kunde garantera att regeringen inte ämnade föreslå skärpta beskattningsregler för aktier när det gäller reavinst och omsättning. Under den period som socialdemokraterna har regerat har vi fått en dubbelbeskattning av aktier – 1983 t. o. m. en trippelbeskattning. Vi har vidare fått en vinstdelningsskatt som går till löntagarfonderna, vi har fått skärpt reavinst- och förmögenhetsskatt, vi har fått en omsättningsskatt på aktier och vi har fått ett utdelningsstopp för 1984. Jag tror att det vore mycket viktigt för hela näringslivet om statsrådet här kunde ge ett klart besked i frågan, huruvida man ämnar lyssna på LO och andra förbund som krävt en skärpt reavinstskatt och en skärpt omsättningsskatt.

En annan fråga jag ställde som jag inte heller fick svar på var vilka skatter som socialdemokraterna tänker sig att sänka för att leva upp till ambitionen om ett i stort sett oförändrat skattetryck. Det är ju allom bekant att vinstandelen, som är förhållandevis lågt beskattad, minskar när konjunkturen mattas. Vi står nu inför det hotet. Vilka skatter tänker sig statsrådet alltså att sänka för att leva upp till ambitionen om ett oförändrat skattetryck?

Anf. 110 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Högt ränteläge är omfördelande från löntagare till bank- och annat finanskapital. Nuvarande vinstnivåer är starkt inflationsdrivande. Devalveringar är omfördelande från arbetande och konsumenter till främst exportindustrin. Höga räntenivåer är omfördelande i boendet. Boendekostnaderna har ju också drastiskt stigit i en normalfamiljs ekonomi. Högre allmänt löneläge skulle vara en stor hjälp för att bekämpa budgetunderskottet, eftersom man då skulle få ett mycket större skatteuttag.

Detta är mina teser i den här debatten. Och allsammans mynnar ut i påståendet att hela det mycket välformulerade tal som statsrådet höll, det beskriver en verklighet där de arbetande människorna har fått sämre standard och där förmögenhetsägare och andra har starkt berikat sig.

Anf. 111 KJELI JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Bengt Johansson förklarade att han inte var den ansvarige ministern då det gäller skatterna. Jag får väl ändå säga att han förmodligen är ganska väl insatt i skatterna efter sin tidigare verksamhet. Jag var ett tag orolig för att jag skulle behöva debattera skatterna med biträdande socialministern, som var kvar här i kammaren. Visserligen är skattesystemet ur led och i behov av många insatser, men att man skall behöva lägga dem under socialdepartementet är väl kanske ändå att ta i.

Löneministern hänvisade till Framtid för Sverige, krisprogrammet. Jag vill bara göra några korta kommentarer till detta. Det står där att konsumtionen måste begränsas, både den offentliga och den privata. De problem vi har i dag beror, som mycket väl klargjordes av Bengt Westerberg och andra här i

går, just på att ni inte har gripit er an det som ni själva skrev om. Ni var ju medvetna om att man måste ta ner de offentliga utgifterna.

Här nämndes oljepriserna, som nu sjunker kraftigt. Jag tycker att det egentligen är en illustration till de problem som fanns tidigare. De stora förväntningar som uttrycktes härifrån skall man kanske inte skruva upp alltför mycket. Men jag vill gärna betona att de insatser som har gjort att vi har kunnat ta ner oljeberoendet från 70 % till under 50 % i dag gjordes huvudsakligen under de borgerliga regeringarnas tid, och de kostade pengar. Det var ganska stora insatser. Detta nämns också i Framtid för Sverige.

Bostadssubventioner nämndes här. Vi började, och ni har förtjänstfullt fortsatt att försöka ta ner bostadssubventionerna, industrisubventionerna osv. Vi gjorde en rejäl genomgång. Det satsades väldigt mycket pengar på svensk industri, vilket också är omnämnt i Framtid för Sverige. Det talas om personalbrist vid expansion och vid en högkonjunktur. Vi gjorde stora arbetsmarknadsinsatser för att hålla kvar personalen och utbilda den, vilket vi har nytta av i dag när högkonjunkturen har kommit. Detta sagt som en bakgrund.

Forskarna får förmåner – ja, visst får de det. Det finns stipendier osv., men det är ju inte vanligt att man stiftar speciella lagar för utländska forskare. När det gäller pensionerna sades det att de inte behöver betala dessa kostnader. Nej, det är klart. Men det är också orimligt, om en tysk forskare flyttar hit och en svensk flyttar till Tyskland, att de då inte skall belastas med kostnader för sina sociala förmåner. Det blir ju konsekvensen om man byter på det sättet. Andra länder har ju inte den här typen av skattelagstiftning.

Jag skall återkomma i en senare replik till de mindre företagen, som har mycket stor betydelse för vårt lands möjlighet att fortsätta att utvecklas gynnsamt.

Anf. 112 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Statsrådet Johansson inledde med att tala om hur väl allting hade utvecklats sedan socialdemokraterna kom till makten. Jag vill bara poängtera att underskottet var 90 miljarder det första året som socialdemokraterna satt i regeringsställning, 1982/83. De två månader som de borgerliga hade makten kunde väl inte inverka så mycket.

Som också statsrådet sade, har det varit högkonjunktur. Vi har det senaste året haft en gynnsam utveckling i fråga om både oljepriset och dollarkursen. Jag noterar med tillfredsställelse erkännandet att den internationella konjunkturen har varit en bidragande orsak till att man det senaste året har kunnat förbättra situationen, något som vi givetvis allesammans hälsar med tillfredsställelse.

Jag noterade också med tillfredsställelse att statsrådet i slutet av anföran- det erkände att man inte bara skall se till utvecklingen när det gäller inflation och löner utan att man skall jämföra med hur det är i våra konkurrentländer. Statsrådet betonade att vi inte kan ha större lönehöjningar än man har i konkurrentländerna. Detta har vi påtalat gång på gång. Detsamma gäller inflationen – utvecklingen i Sverige får inte vara sämre om vi skall klara oss i konkurrensen på exportmarknaden.

Jag ställde ett par frågor om skatten, och statsrådet har sagt att regeringen

var beredd att lägga fram ett skatteförslag men att det inte fanns något intresse för det. Är det inte på det sättet att om det skall finnas förutsättningar för att träffa ett avtal på arbetsmarknaden som ligger på rimlig nivå måste man också veta någonting om hur skatterna skall se ut det kommande året? Det gäller alldeles speciellt när socialdemokraterna nu inte har gjort någonting för att förhindra att det är inflationen som bestämmer skatteuttaget under detta år.

Det är nog nödvändigt att följa riktlinjerna från tidigare år och ange något om skatteuttaget de kommande åren. Jag hoppas att man inte helt har släppt vad som var målsättningen vid trepartiöverenskommelsen om marginalskatten. Det kommer ett förslag, men jag tror att det hade varit värdefullt om vi hade vetat någonting om detta.

Det oroade mig när statsrådet sade att löntagarna skall ha högst 50 % marginalskatt. Jag vill innerligt hoppas att det inte bara är löntagarna, att man inte gör en speciallagstiftning där man liksom man gjorde förra året ställer företagen utanför möjligheten att få en skattelättnad. Avsikten är väl inte att stifta en klasslag mot en grupp i samhället som under de svåra åren på 1970-talet utan tvivel gjorde en oerhört stor insats och där väldigt många också i dag gör en insats till lägre betalning än någon annan grupp.

Anf. 113 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag skall först säga någonting mera om skatterna. Knut Wachtmeister tog upp frågan om beskattningen av aktier m. m. Det framfördes farhågor och det kom varningssignaler och fyrop när vi införde en något skärpt men som vi ansåg befogad beskattning av vinsterna, som slår mot dem som realiserar sina aktier när kurserna är kraftigt stigande. Vi tycker att skärpningen var befogad, och farhågorna för att den skulle slå hårt mot börserna har inte besannats.

Vi har haft en livlig börs, och den har också fungerat såsom en källa för nytt kapital. Ur den synpunkten var det bra, även om vi har många synpunkter på vissa inslag i börserna och det som är knutet till börserna och emissionsverksamheten.

När det gäller företagsbeskattningen förstod jag inte riktigt vad Knut Wachtmeister menade. Frågade han vad det var för skatter vi skulle sänka för företagen när vinstandelen tenderar att gå ned i detta konjunkturläge?

Vi tycker att det finns anledning att se med viss tillfredsställelse att en del av de övervinster försvinner som har uppkommit genom att vi har haft ett mycket högt ränteläge. Detta höga ränteläge har lett till att företag med mycket likvida tillgångar inte sällan haft en huvuddel av sina vinster från sin kapitalförvaltning. Detta har gett en del övervinster som det inte finns anledning att vara bekymrad för om de intäkterna skulle minska. Företag skall vara företag i första hand och inte banker. Vi blir därför inte lika bekymrade som Knut Wachtmeister om t. ex. en sänkt ränta skulle leda till att bolagens vinster i några fall går ner.

Att vinstnivån har varit hög och har måst vara hög har ju samband med att räntan har varit så hög. Det har varit nödvändigt att produktiva investeringar skall få företräde framför kapitalförvaltning. Därmed har man också angivit relationerna mellan vad vinstnivåerna behöver vara vid mycket höga räntor

och vad de behöver vara när räntan är lägre.

Jag har tidigare redovisat att det inflationsskydd som fanns under den borgerliga regeringsperioden inte innebar något bra system. Det rev med sig gammal inflation i flera år framöver. Det är inget bra stabiliseringspolitiskt system när skattesystemet fungerar på det sättet.

Jag är inte heller förvånad över att jag inte hör uppskattande ord av Knut Wachtmeister över det beslut riksdagen sedan fattade om ett höjt schablonavdrag.

Det är viktigt att löntagarna får en sådan höjd schablonisering, och det är viktigt för hela skattesystemets effektivitet att man får ett ordentligt högt schablonavdrag. Dessutom har vi höjt det avdrag man kan göra för kapitalinkomster. Det har stått stilla i många år.

Men jag är litet förvånad över att inte få några uppskattande ord om detta från Kjell Johansson och Stig Josefson, vilkas båda partier ändå stod bakom tanken att detta var en mycket viktig del av ett fungerande skattesystem. Det gällde att komma bort från en del av den detaljgranskning som skett i skattesystemet, och det var viktigt att kunna genomföra den schablonisering som en utredning lagt fram förslag om. Jag är glad över att detta nu kommer till stånd fr. o. m. 1986, även om man inte kan deklarerat efter det nu i februari.

Kjell Johansson tog upp frågor om krisprogrammet och sade något om att socialdemokraterna inte har tagit ner de offentliga utgifterna.

Det är ett egendomligt konstaterande. De statliga utgifterna har verkligen granskats med lupp under dessa år. Detta har givit mycket fina resultat, som man kan se på budgetsaldona. Nu är ju budgetsaldot en effekt av två ting: utgifter och inkomster. På utgiftssidan har vi inte kunnat göra någonting åt de stora ränteutgifter som vi har till följd av tidigare upplåning, men vi har lyckats dra ner andra utgifter. Dessutom har vi haft stora inkomster, därför att ekonomin börjat fungera igen. Det är därför vi har kommit ner till den nuvarande underskottsnivån, någonting osannolikt enligt Bengt Westerbergs tidigare skrifter. Kanske hade vi själva inte heller kunnat föreställa oss att vi skulle nå så pass långt.

Jag tycker det var litet magstarkt av Kjell Johansson att yvas över insatser under de borgerliga regeringarna på utbildningssidan. När det gäller kvalificerad arbetskraft – tekniker, dataingenjörer, m. m. – fick vi mycket snabbt bristsymptom när industrikonjunkturen förbättrades. En av de första reaktionerna vi fick från industrihåll, tidigt i högkonjunkturen, var att det fanns eftersatta utbildningsbehov. Vi var tvungna att göra någonting åt det. Vi har också gjort en hel del. Men situationen var inte den bästa för att klara en konjunkturuppgång.

Paul Lestander säger att en devalvering är en omfördelning till exportindustrin. Det är alldeles riktigt. Då kan man fråga sig: Tycker Paul Lestander att den devalvering som genomfördes var onödig? Vad skulle receptet vara att få i gång sysselsättning i det här landet och att få svensk export i gång igen? Det var väl inte en lustig situation som man kunde avläsa när allt fler människor förlorade sitt arbete och när 140 000 industrijobb försvann från den svenska arbetsmarknaden. Det drabbade i sällsynt hög grad just glesbygderna, där en försvagning av den svenska ekonomin känns mest. Jag tycker att Paul

Lestander skall fundera ett tag till på hur det förhåller sig med sysselsättning, med ränteläge och med de reallöner som vi försöker åstadkomma nu när den svenska ekonomin börjat fungera igen.

Visst är det så att räntan är nedsatt, inte kapitalet. Det är just därför som det har varit nödvändigt att försöka få ned budgetunderskottet. Det är det som drivit upp räntorna. Jag vill inte påstå att vi under dessa år enbart haft hjälp av vpk när det gällt att försöka få ned budgetunderskottet och därmed räntan, vilket vi också lyckats med. Vi skall försöka få ned det ytterligare.

Anf. 114 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Statsrådet riktade inledningsvis kritik mot partivänner. Han sade bl. a. att det föreföll som att någon har tappat bort sitt exemplar av Framtid för Sverige. Det kan hända att han tänkte på sin statsrådskollega kommunikationsministern och ytterligare en prominent representant för socialdemokratiska partiet, som för inte så länge sedan i en TV-utfrågning ansåg att våra kapitalskatter borde samordnas med de andra nordiska ländernas. Jag skulle vilja fråga om det också är statsrådet Johanssons uppfattning att en sådan samordning, på alltså väsentligt lägre nivå än för närvarande, borde ske på sikt.

Jag kan konstatera att jag inte fick svar på frågan om regeringen avser att skärpa reavinstskatten på aktier och omsättningskatten. Statsrådet nöjer sig i stället med att säga att han tycker att det var bra att omsättningskatten infördes och att reavinstskatten skärptes.

Beträffande frågan om skattesänkningar tror jag statsrådet missuppfattade mig. Jag ville veta vilka skatter – alltså inte bara företagsskatten utan skatter över huvud taget – som socialdemokraterna tänker sänka för att leva upp till ambitionen om ett i stort sett oförändrat skattetryck. Det förhåller sig nämligen så, att om konjunkturerna viker, ökar skattetrycket i procent av bruttonationalprodukten. Då fordras det alltså att vissa skatter sänks för att man skall kunna hålla ett oförändrat skattetryck. Det var den frågan jag ställde. Den var kanske litet oklar, men nu har statsrådet en möjlighet att svara på den.

Statsrådet avslöjade också att vi skall få en konsumentpolitisk proposition i vår. Det tycker jag är utmärkt. Statsrådet sade att konsumenterna behöver stöd och framför allt hjälp att planera sin budget. Ja, enligt min uppfattning behöver de ju framför allt få mera över i plånboken sedan skatten är betald. Jag tror det är den bästa konsumentpolitik som regeringen kan föra.

Anf. 115 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Statsrådet Johansson sade att den gamla modellen för inflationsskydd inte var bra, och jag kan i viss mån hålla med om det. Den nya, som vi fick till det här året, var inte speciellt bra den heller, för det var inget inflationsskydd alls. Men om vi kommer in i en något mera måttlig inflationstakt än vad vi har haft, har det inte så stor betydelse, om man har den gamla eller kanske någon ny modell.

Schablonavdragen tror jag att jag skall gå förbi.

Med de oförändrade utgifterna avser jag i huvudsak den kommunala expansionen, men naturligtvis också de offentliga utgifterna totalt sett. Det

är helt enkelt relationerna häremellan som gör att vi inte kan eller har svårt att skapa någon reallöncökning.

Beträffande det osannolika i Bengt Westerbergs skrifter vill jag säga att det är lika osannolikt i Framtid för Sverige på något ställe, och även i många andra skrifter som ni har framställt genom åren, så det kan vi väl lämna därhän.

Nej, låt oss koncentrera oss på de små företagen. Folkpartiet har lagt fram ett skatteprogram som tar mycket starkt fasta på tillväxten inom industrin. Då är de små företagen oerhört viktiga, därför att de tjänar som underleverantörer.

Vinstutvecklingen i de små företagen är långt ifrån den som har varit vanlig i de stora företagen, men de små företagen har samma krav på sig att hänga med på ny teknik, utvecklas, investera, klara utbildningen av sin personal och allt sådant. Här finns ett oerhört problem, som vi måste ta oss an. Hittills har vi inte sett så mycket från socialdemokratisk sida av stimulans – i och för sig inte till företagaren heller. Det har mest handlat om inskränkningar och nya pålagor.

Den gamla synen på företagaren som litet suspekt har ni tydligen oerhört svårt att få bort. Ni har t. ex. slopat rätten till avdrag för skadestånd. Det innebär att man betraktar det som ett brott när en företagare råkar göra fel mot en arbetslagstiftning som faktiskt är kolossalt besvärlig att hantera. För medhjälpare maka finns det stränga tidsregler, som inte heller uttrycker något annat än ett stort misstroende. För barn gäller hårda tidsregler för när man kan få ut lön från det familjeägda eller föräldraägda företaget – också det ett visst uttryck för misstro. Hela den biten måste vi komma ifrån, menar jag.

Dessutom måste vi ta oss an utbildningsproblemen. De är delvis storindustrins problem – den måste se till att betala sina underleverantörer ordentligt – men det är också ett problem för oss här att se till att de får rimligare villkor och med de stora företagen mera jämförbara villkor.

Anf. 116 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Låt oss först reda ut detta med devalveringen.

Jag har den uppfattningen att den av socialdemokraterna direkt vid regeringsövertagandet utförda devalveringen var en mycket effektiv hjälpmotor för att öka farten i ett begynnande konjunkturskifte – öka marknaderna, försäljningarna samt farten och vinsterna i den svenska exportindustrin. Men devalveringen var ändå omfördelande mellan kapital och arbete. Det är två sanningar på samma tema.

Att devalveringen också har gett vissa sysselsättningspolitiska effekter är vi självfallet överens om, utifrån vad jag sade först.

Så till den andra frågan, som alltså var vpk och budgetunderskotten. Vi har haft en mycket mer expansiv politik i våra budgetmotioner än socialdemokratin, och därför har vi hamnat på högre budgetunderskott. Alltså är statsrådets konstaterande att man inte alltid blivit hjälpt av vpk helt korrekt – utom beträffande den senaste budgeten, där vi faktiskt har hamnat på exakt samma budgetunderskott som socialdemokraterna.

Men jag skulle ha velat att statsrådet hade kommenterat en annan fråga

som kanske har större nationellt intresse än de här, och det är frågan om produktionsavgifter på de äldre vattenkraftverken.

Det var en gång ett företag som hette Graningeverken, som under den senare delen av sin verksamhet i huvudsak hade vattenkraftsproduktion. Det ägdes då av en man som hette Arend Versteegh. När han flyttade från Sverige med sina miljoner, eller kanske miljarder, kunde han naturligtvis inte ta kraftverken med sig. Om man i ett tidigare skede hade infört en produktionsavgift skulle naturligtvis ytterligare en del av substansen ha stannat kvar – eftersom han inte heller hade kunnat ta med sig den skatt som hade tagits ut.

Jag skulle gärna ha velat få en kommentar från statsrådet om vpk:s förslag om en produktionsavgift på äldre vattenkraftverk.

Anf. 117 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Statsrådet sade att det inflationsskydd som vi hade inte var bra. Jag vill fråga: Är det bättre att låta inflationen höja skatteuttaget?

När det gäller schablonavdraget var det inte så som statsrådet trodde, att centern ställt sig bakom förslaget. Vi gick emot det förra året, och vi går emot det nu. Vi anser att det är orättvist. Det utesluter pensionärer och till viss del låginkomsttagare, och det utesluter företagen.

Som jag sade i mitt förra inlägg hoppas jag faktiskt att avsikten inte är att fortsätta den vägen, att på detta sätt åstadkomma särskilda skatteregler för vissa grupper i samhället. När det gäller företagen är det utmanande att det är den företagsform som företagen valt som är avgörande för beskattningen.

Centern anser för sin del att det skulle vara betydligt bättre att höja grundavdraget vid den kommunala beskattningen. Jag ställde redan i mitt första inlägg frågan om inte också socialdemokraterna skulle kunna tänka sig att vara med att höja grundavdraget. Vi yrkar på en höjning från 7 500 kr. till 9 000 kr. Vi anser att det skulle vara en rättvisare form för att åstadkomma lättnader för alla och inte bara för vissa grupper.

Man frågar sig också om socialdemokraterna nu har för avsikt att använda skattesystemet för att på nytt öka strömmen till tätorterna. Först ändrade man bilavdraget – tog bort avdraget för fasta kostnader och försämrade för pendlarna. Nu ändrar man schablonavdraget, vilket innebär att den som inte har några kostnader får 3 000 kr. i ett extra avdrag. Men om man har kostnader som överstiger 3 000 kr. så får man ingen del i den nya skatteförmån som förslaget innebär. Vi kan inte anse att det är rimligt att man tillämpar ett sådant system.

Går verkligen socialdemokraterna in för att stimulera folk att flytta till tätorter, och håller socialdemokraterna fast vid detta sätt att behandla inkomsttagarna olika beroende på vilket yrke de har i samhället?

Anf. 118 Statsrådet BENGT K. Å. JOHANSSON:

Herr talman! Jag skall för enkelhetens skull börja med Stig Josefson, eftersom jag har det som jag skall säga till honom längst fram på tungan.

Jag förstod inte riktigt Stig Josefson. Min minnesbild av diskussionen om förenklad löntagarbeskattning var att centerpartiet i huvudsak stod bakom

det utredningsarbete som då bedrevs. I detta ingick också en schablonisering av avdraget. Har jag fel på denna punkt, tar jag tillbaka vad jag har sagt. Jag vet däremot att centerpartiet i riksdagen gick emot förslaget om en schablonisering – det är alldeles rätt. Jag tycker att det har viss betydelse huruvida centerpartiet i ett tidigare skede, när utredningsarbete verkligen bedrevs, hade en annan uppfattning. Om centerpartiet sedan har vikit sig för synpunkter från andra borgerliga partier är det i och för sig beklagligt, men det är en annan sak.

Jag uppfattade det som om Stig Josefson menade att man inte skulle kunna dra av mer än 3 000 kr. Visst kan man det, om man har större avdrag. Men jag kanske missuppfattade Stig Josefson på den punkten.

Jag noterade redan i mitt föregående anförande att Stig Josefson var den ende som tog upp frågan om att vi måste ha en beskattning som är rättvis också för de lägre inkomsttagarna. I sak framförde han, som jag uppfattade det, en ganska skarp kritik mot både moderaterna och folkpartiet för att de i sina skatteförslag inte tar tillräcklig sådan hänsyn. Jag hoppas det kan bilda grund för en diskussion mellan socialdemokraterna och centerpartiet på dessa punkter, även om jag tycker att debatten om grundavdrag och liknande frågor kan anstå tills faktiska förslag har lagts fram för riksdagen.

Vi har inte, Knut Wachtmeister, höjt skattetrycket i den svenska ekonomin under de senaste tre åren. Det är i och för sig mycket märkligt att vi inte har behövt göra det, eftersom vi har haft den oerhört svåra uppgiften att få ned det budgetunderskott som vi ärvde och samtidigt försöka klara de ökade räntekostnader som gamla och nyttillkommande skulder har inneburit under denna period. Men det beror på att vi har fått ekonomin att fungera och därmed inkomsterna att öka. Det vore mera angeläget att diskutera hur detta har varit möjligt och göra en analys av skatternas roll i en ekonomi som fungerar resp. inte fungerar än att föra den debatt som Knut Wachtmeister här tog initiativ till.

Vi ser inte framför oss att vi skall behöva styra mot en situation där ekonomin går ned i de gamla hjulspåren igen och vi därmed, om jag förstod Knut Wachtmeister rätt, tvingas till skattesänkningar därför att ekonomin inte fungerar – någon sorts automatisk effekt skulle alltså uppstå som gör att inkomsttagarna får betala mer i skatt.

Som jag ser det spelar indexregleringen en mycket stor roll i skattesystemet. I ett läge när inflationen går ned så kraftigt som den nu gör skulle det vara mycket orättvist mot låginkomsttagarna om man skulle få skatterabatt för "gammal" inflation.

Jag vill också påpeka att det uppstod mycket stora orättvisor när reallönerna sjönk samtidigt som man med hjälp av indexsystemet i olika mån gav inkomsttagare kompensation via skatten. Det innebar i själva verket att de högre inkomsttagarna fick en större rabatt och därigenom kunde klara sina reallöner bättre än låginkomsttagarna, som inte fick samma rabatt.

Kjell Johansson tog upp frågan om småföretagen. Jag har den meningen att det svenska ekonomiska systemet fungerar genom att det finns ett nära samarbete mellan små företag och stora företag – även om de senare, möjligen med undantag av Volvo och kanske något till, i ett internationellt perspektiv inte är särskilt stora. Vi är också mycket beroende av att

exportindustrin och över huvud taget den svenska ekonomin fungerar. En stor del av det som vi anser vara små och medelstora företag är ju, som Kjell Johansson påpekade, underleverantörer till andra företag. Den bästa hjälpen är att vi har en konkurrenskraftig industri, som ger beställningar och sysselsättning åt de små företagen.

Det är helt felaktigt att beskriva det som om det från vår sida skulle finnas någon fiendtlighet eller misstänksamhet mot småföretagen. Vi har bevisat motsatsen under våra år i regeringen, och jag har inte hört någon småföretagare som sagt sig ha fått det sämre under dessa år. Det finns naturligtvis enstaka undantag, men när man diskuterar med små och medelstora företagare är det ingen som bestrider att de har haft en mycket gynnsammare utveckling dessa år än under den borgerliga perioden.

En ganska viktig aspekt i detta sammanhang är att företagare måste kunna konkurrera på lika villkor. Jag tycker kanske ibland att både folkpartiet och de andra borgerliga partierna inte riktigt vill hjälpa småföretagarna att få möjligheter att konkurrera på lika villkor genom att icke seriösa företagare hålls efter. När SHIO gått ut med frågor till företagarna om vilka dessas stora problem är har man ofta fått beskedet att de inom viktiga näringar möter konkurrens från icke seriösa företagare som smiter från skatt och arbetsgivaravgifter. Det är alltså detta som de har haft problem med, inte med svårigheter på grund av den ekonomiska politiken under senare år.

Slutligen vill jag säga några ord till Paul Lestander. Vi är tydligen ense i betydande utsträckning när det gäller att fånga upp effekterna av devalveringen, och det är jag givetvis glad över. Det återstår då två frågor. Den ena, som jag inte hann beröra förut men som jag tycker är ganska viktig, är att man kan komma i en situation där det både går dåligt för börsföretagen, så att börskurserna sjunker, och råder baisse för den svenska ekonomin i dess helhet.

Detta var i själva verket den situation som utvecklades under ett antal år här i landet mot slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet. Det gick dåligt för den svenska industrin, och det gick också riktigt dåligt för de svenska löntagarna. Lika litet som det råder ett samband av den art som Paul Lestander angav går varje förbättring som kan inträffa i företagets vinster eller varje kursuppgång ut över löntagarna, så att de förlorar motsvarande summa. Det är en felaktig analys av sambandet mellan hur en ekonomi utvecklas och hur börskurserna utvecklas.

Får jag sedan säga beträffande produktionsavgift på äldre vattenkraft att en av de första åtgärder regeringen vidtog var att införa en särskild vattenkraftsskatt, just med tanke på att det här fanns ett värde som hade samband med höjda energipriser och som inte gärna borde tillfalla någon annan än samhället. Jag vill också säga att jag har föga förståelse för dem som har gjort vinster och sedan flyttar ut ur landet och tar med sig dem.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister, Kjell Johansson, Stig Josefson och Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 119 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Under middagsuppehållet passade jag på att läsa dagens nummer av Göteborgstidningen. GT, där gårdagens riksdagsdebatt har refererats av tidningens TV-komentator. Referatet är värt att citeras. Där står följande under en stor rubrik. "Riksdagen – en plats för gycklare":

"Är inte politik alldeles för allvarligt för att behandlas i något som förefaller nära besläktat med forna tiders marknadsgyckel. Har vår riksdag blivit enbart ett forum där partiernas talakrobater slår sina kullerbyttor inte för att påverka besluten utan för att visa upp sig inför dem som röstat på dem. I så fall är institutionen något av det mest odemokratiska som finns i vårt land.

Så länge de stora talar är det någorlunda besatt i bänkraderna. Men när partichefen gjort sitt försvinner riksdagsmännen in i sina moduler och kvar blir en öde sal och TV-kamerorna. Och så sitter svenska folket på första parkett och lyssnar. Vad bjuds de?

Det är gamla repliker. Repliker framsagda av amatörskådespelare." – Ja, saknar vi inte en Ronald Reagan här i riksdagen? – "Resultatet blir en illa regisserad föreställning som till politikerföraktet lägger en känsla av amatörism." – Varför saknar vi skådespelare i denna riksdag?

"När vår viktigaste scen luktar Speakers Corner i London är det inte bra. Det som sägs i den demokratiska säkerhetsventilen i hörnet av Hyde Park brukar vara roligt men i den svenska riksdagen har det inte ens spelats komedi sedan Dickson med snoken drog sig tillbaka."

Recensionen tyder på grundläggande missuppfattningar om förutsättningarna för riksdagsarbetet och för riksdagsdebatterna. Jag har bara ett förslag i anslutning till detta: att riksdagen bjuder in samtliga TV-komentatorer i pressen och talar om för dem vilka förutsättningarna är för de TV-sända debatterna. TV-sändningarna sker inte i första hand för att bjuda underhållning från riksdagen, utan för att folk skall få se det arbete som här pågår.

Men, herr talman, jag begärde ordet för att ta upp ett betydligt allvarligare problem. Det glädde mig att löneministern inledde sitt anförande med följande påpekande: Varje konstruktiv diskussion av dagens problem måste som utgångspunkt ta verkligheten. I detta instämmer jag. Problemet är nämligen: Hur skall vi få löneavtal som inte driver upp kostnaderna och inflationen?

Detta har diskuterats länge. Redan 1965 lade jag i all blygsamhet fram ett förslag om att man egentligen borde bestämma löneökningarna i efterhand, precis som man gjorde med vinstutdelningen. Jag upprepade förslaget i en artikel i Veckans Affärer 1974. Det dröjde, glädjande nog, bara 18 år innan dr Gyllenhammar tog upp precis samma tanke och lyckades fånga en betydande uppmärksamhet kring denna lösning, dock utan att på något sätt antyda att frågan hade framförts långt tidigare.

Men allt tycks trots allt fortgå i samma fotspår när det gäller svensk avtalsrörelse. Allt fler företag har dock börjat tillämpa någon form av vinstdelning. Pionjär var väl Åkermans i Eslöv, men även vissa politiker har engagerat sig i frågan, och mest känd av dem torde framlidne folkpartiledaren Sven Wedén vara. Också Gösta Bohman agerade tidigt i frågan och företog faktiskt en resa till Frankrike i början av 1950-talet för att studera hur

man där hade löst problemet med vinstdelning mellan företagets ägare och de anställda.

Vad jag nu, herr talman, skulle vilja fästa kammarens uppmärksamhet på är den livliga debatt som förs i USA i denna fråga. Bakgrunden är en mycket uppmärksammat bok av den framstående nationalekonomen Martin L. Weitzman, som är professor vid Massachusetts Institute of Technology, MIT. Han presenterar i boken, som är betitlad *The Share Economy*, en modell för vinstdelning som han tror skall kunna få stagflationsproblemen i västvärlden, dvs. det samtidiga problemet med inflation och arbetslöshet, att lösas. Det vore naturligtvis en revolution, om hans modell skulle fungera även i praktiken. Därför vill jag gärna delge kammaren den.

Redan professor Weitzmans utgångspunkt är revolutionerande. Han menar nämligen att vi inte kommer att kunna besegra stagflationen så länge vi begränsar våra ingrepp till de traditionella finanspolitiska och penningpolitiska medlen. Dagens grundläggande ekonomiska problem är sålunda inte makroekonomiska utan mikroekonomiska, dvs.: det är inte på samhällsplanet som problemet ligger utan på det företagsekonomiska planet. Och här rör det sig om något så begränsat som blott att ändra på sättet att ersätta arbetskraften för att man skall uppnå hygglig prisstabilitet vid rimligt full sysselsättning.

Weitzman för alltså fram en enkel vinstdelningsmodell, som han är övertygad om skall lösa de problem som inte minst vår regering och arbetsmarknadens parter sedan länge försökt lösa. I USA har förslaget mött ett närmast entusiastiskt mottagande. Det presenterades första gången 1983 och har sedan vidareutvecklats.

Tanken är, herr talman, att man med hjälp av vinstdelningssystem sänker företagets pris på arbetskraft och därmed samtidigt ökar efterfrågan på arbetskraft. I all ekonomisk teori utgår man ju från att företagen efterfrågar arbetskraft upp till den nivå där värdet av ytterligare en arbetstimme per person precis täcker kostnaden för denna arbetstimme. Nu menar Weitzman att om man delar upp ersättningen till de anställda i två delar, där den ena utgår i form av direkt lön och den andra i form av vinstandel, så kan man efterfråga mer arbetskraft, eftersom den utbetalda lönen blir lägre än värdet av det tillskott till produktionen som den nyanställde ger. Samtidigt får de anställda då del i den vinstökning som företaget därmed gör. En viktig förutsättning är dock att ersättningen till företagsledningen och kapitalägarna inte nämnvärt får sjunka när sysselsättningen ökar, vidare att förutbestämda kostnader såsom lokalhyror, låneräntor och liknande avräknas från det överskott som går till vinstandelar. Meningen är inte att de anställda totalt sett skall få mindre sammanlagd ersättning än tidigare, men om de skall gå med på denna löne- och vinstdelningsmodell måste de ju lockas med något, och det är lägre skatt på vinstandelen än på löneandelen.

Kjell-Olof Feldt sade i debatten här i går, att möjligheten att höja eller sänka skatter bör vara med i förhandlingarna i avtalsrörelsen, så det borde inte vara svårt att övertyga honom om denna modell. Nyss sade Bengt K. Å. Johansson: Visst kan vi lägga fram ett skatteförslag, om det kan påverka avtalsrörelsen. Jag tycker att det är en utmärkt utgångspunkt. Vad Weitzman föreslår är att man skall locka löntagarna med denna lägre skatt på

vinstandelen. Det är helt avgörande för vinstandelsmodellens användbarhet. Det är egentligen den enda nya princip som behövs. Finansministern har ju redan hunnit locka löntagarna till lägre löncanspråk med den famösa skatterabatten i fjol.

Naturligtvis finns det, herr talman, vissa invändningar att göra mot den här modellen. Ett dilemma är bl. a. att vi i vårt land har en mycket stor offentlig sektor. Där finns ju inga vinster att dela – snarare förluster i form av jättestora underskott. Då kan man väl i stället utveckla ett slags bonussystem. Det har ju också vissa kommuner redan gjort.

Vidare har ju redan ett antal företag installerat ett system med vinstandelar. Som exempel kan nämnas att Handelsbanken för ett drygt tiotal år sedan kom med ett elegant utformat vinstdelningssystem, som redan givit de anställda som var med från början tillgångar på över 200 000 kr. Volvo delar ju i år ut 160 milj. kr. i vinstdelning till de anställda. Problemet är väl närmast hur man skall beskatta de upplupna vinstdelarna. Ett annat problem är att de anställda kanske vill hålla nere det totala antalet sysselsatta för att därigenom hålla uppe sina vinstandelar. Likaså kan det uppstå problem när det gäller vinstandelens fördelning mellan olika kvalificerad arbetskraft inom företagen.

En viktig fördel med Weitzmans förslag är att ersättningen till de anställda automatiskt anpassas till företagets betalningsförmåga. Det är helt enkelt fråga om att tillämpa bärkraftsprincipen, ty det är när lönekraven leder till lönekostnader som överstiger företagets bärkraft som företagen tvingas till kompenserande prishöjningar, vilka givetvis driver på inflationen, samtidigt som företagen tvingas att minska sin efterfrågan på arbetskraft. Och då är vi tillbaka vid vårt kända stagflationsproblem.

Nog vore det mycket bättre, herr talman och herr löne minister, om vi i stället för del i inflation fick del i vinst. Det finns all anledning för arbetsmarknadens parter liksom för intresserade riksdagsledamöter, även om de är få här i kammaren för närvarande, att närmare granska Weitzmans förslag. Sedan kunde ju arbetsmarknadens parter inbjuda finansministern och löne ministern till samtal om hur vinstbeskattningen bäst borde utformas med hänsyn till denna nya fördelningsmodell. Sfärernas harmoni skulle åter sänka sig över vårt land, och Sverige skulle åter bli en modell för hela världen.

Anf. 120 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! För en vecka sedan förmälde ett TT-telegram att aktiekurserna på börserna i Sydostasien hade rasat kraftigt sedan en ledande malaysisk politiker som hade en stor aktiepost i en krisdrabbad koncern gripits av polisen. Olagliga s. k. insideraffärer lär ha förekommit i sammanhanget.

I Sverige åstadkoms en nästan likartad dramatik på den svenska fondbörsen när en företrädare för svensk fackföreningsrörelse föreslår en försiktig höjning av en redan mycket blygsam skattesats på aktiehandeln. Denna person får också stöd för sina idéer i bl. a. en socialdemokratisk riksdagsmotion.

Det dånar uti börsens krater. Den s. k. turbulensen på aktiemarknaden har blivit så stark att dess vågrörelse nått utlandet. Bl. a. har en bankirfirma i

London, tillhörig den ärevördiga finansfamiljen Rotschild, föranletts att i brev till finansdepartementet framföra krav på regler som skyddar mindre aktieägare mot övergrepp från de stora börsmatadoreernas sida.

Problemet med börserna är att den har två – delvis motstridiga – roller att spela. Det gäller dels börsernas funktion som marknad för att tillföra företagen riskvilligt kapital; dels börsernas funktion som en privatekonomisk inkomstkälla. Börserna är ett kapitalets Solvalla – om man så vill – där man satsar på vinnande företag, där rykten och ställtips florerar och där den som har goda kontakter med folk på stallbacken kan bli rik.

Även år 1985 blev ett guldkantat år för aktieägarna. Det var då dubbelt så lönsamt att placera sina sparpengar i aktier som att ha dem insatta på bank – detta trots att 1985 blev ett av de bästa åren på länge för alla banksparare. Sedan 1981 har börskurserna stigit med 150 %. Men börsåret 1985 kommer inte att gå till historien i första hand för den kraftiga kursuppgångens skull. Snarare kommer det året att bevaras i minnet som de många och märkliga företagsaffärernas år. Börsstoppen var nog fler det året än de kanske någonsin varit. Överlikvida företag har valt att i allt större utsträckning köpa upp andra företag i stället för att investera i produktion. Insideraffärer, korsvist ägande, riktade emissioner, s. k. fiendliga övertaganden, tvivelaktiga börsintroduktioner, kursmanipulationer och maktkamper mellan stora ägargrupper har blivit allt vanligare inslag på den svenska börserna. Det står klart att inflytelserika makthavare i näringslivet i många fall gjort miljonvinster genom sin insiderkunskap och maktposition, till förfång för andra mindre aktieägare.

För att komma till rätta med såväl det övertryck som de direkta missförhållanden som råder på aktiemarknaden behövs både lagstiftningsåtgärder – t. ex. ett starkare minoritetsskydd – och en översyn av gällande skatteregler.

Under 1980-talet har det skett en kraftig omfördelning av förmögenheter i det svenska samhället. Löneandelen beträffande förädlingsvärdet inom t. ex. tillverkningsindustrin minskade mellan 1981 och 1984 från 80 % till 68 %, medan kapitaldelen ökade från 7 % till 20 % – exkl. avskrivningar, som i stort sett låg kvar på en oförändrad nivå, på 12 %.

Utvecklingen har till stor del varit ett resultat av en medveten satsning på lönsamhet i industrin i syfte att styra över vinsterna, så att man i stället för att satsa på spekulation och finansiell verksamhet satsar på investeringar i producerande företag.

Den kraftiga kursstegringen när det gäller aktier har emellertid, som en följd av en generös realisationsvinstbeskattning, lett till förmögenhetsöverföringar som knappast kan ha varit avsedda. Avsaknaden av en koppling mellan den realekonomiska utvecklingen och aktieägarnas möjligheter att ta hem vinster skapar allvarliga fördelningspolitiska spänningar.

Det blir allt svårare att okritiskt acceptera t. ex. de skattemässiga konsekvenserna av aktieförsäljningar samtidigt som löntagarna aläggs en mycket stor återhållsamhet med löneökningar efter flera år med betydande reallöneförhöjningar. Att det verkligen är befogat att ställa frågan om aktiebeskattningen har den rätta avvägningen kan illustreras med ett exempel.

Den som år 1976 hade en aktieportfölj på 100 000 kr. har om man räknar med en genomsnittlig börskurs i dag ett aktieinnehav motsvarande ett värde på mellan 450 000 och 465 000 kr. Efter skatt och inflationsrensning uppgår vinsten till 118 %, om man förutsätter en marginalsatt på 80 % och en prisutveckling på 130 %. Det motsvarar en genomsnittlig real årlig kursstegring på ca 9 %, aktieutdelningen oräknad. Under samma period har en genomsnittlig LO-medlem reellt förlorat en månadslön.

De flesta torde vara överens om att alla samhällsgrupper skall bidra till den nödvändiga saneringen av den svenska ekonomin – ett arbete som ingalunda är avslutat. Är det då förmätet att begära att den grupp som blivit den största vinnaren på regeringens politik får lämna ett något större bidrag än för närvarande till det gemensamma folkhushållet? Är det verkligen orimligt att säga att en del av detta bidrag kan lämnas i form av en försiktig höjning av omsättningsskatten på aktier, så att den som säljer resp. köper en aktiepost på t. ex. 10 000 kr. får betala en hundralapp i stället för som nu en femtiolapp för affären eller att något mindre än 60 % av reavinsten blir skattefri efter två års aktieinnehav?

Det är med anledning av så måttfulla förslag som den svenska fondbörsen genomgått vissa konvulsioner på sistone. När man sedan får bevitna hurusom vissa av Spekulantensveriges ledande aktörer i debatten gärna vill framstå som fattiga munkar från Skara bidrar ju inte detta till något starkare intryck av att fondbörsen är en alltigenom ansvars-kännande och solidarisk samhällsinstitution.

Värnet om sysselsättningen och dämpningen av inflationen är den socialdemokratiska regeringens främsta och viktiga bidrag till en rättvisare fördelningspolitik. Regeringens strategi är i allt väsentligt den enda möjliga, men den bör nu kompletteras med ytterligare fördelningspolitiska inslag, dels i form av överföringar till de grupper som burit den tyngsta bördan av krispolitiken, dels i form av vissa indragningar från dem som blivit inflations- och spekulationsekonomin verkliga vinnare.

När staten dras med underskott, reformutrymmet är snävt och löntagarna uppmanas till fortsatt återhållsamhet är det av både sakliga och psykologiska skäl alldeles nödvändigt att låta företagens och aktiemarknadens vinster öka sina bidrag till gemensamma åtaganden.

Regeringen gör i budgeten vissa indragningar från den kommunala sektorn. Det sker från en överskottssituation, om man ser den kommunala ekonomin i stort. Med samma rätt kan man motivera vissa indragningar från den del av samhällsekonomin, företagssektorn, som till följd av en framgångsrik ekonomisk politik under flera år kunnat skapa stora och ständigt växande överskott.

Fördelningspolitiken måste på nytt komma i centrum för det politiska intresset. Ett viktigt fördelningspolitiskt instrument är skattepolitiken. Att i dag höja det totala skatteuttaget torde knappast vara realistiskt, att sänka totaluttaget är en direkt befängd tanke, med hänsyn till de stora samhällsåtagandena på det sociala området – inte minst den kraftiga ökningen av antalet socialhjälpstagare. Däremot bör det finnas goda möjligheter att omfördela skatteuttaget mellan olika produktionsfaktorer och mellan olika medborgargrupper. En utgångspunkt måste vara att åstadkomma en rättvisare

beskattning mellan arbete/löner å ena sidan och kapitalersättningar/vinster å den andra. Vårt nuvarande skattesystem belastar arbete avsevärt hårdare än kapital, vilket får negativa konsekvenser för arbeidskraftsintensiva verksamheter som sjukvård. Skattebelastningen på företagens vinster är genomsnittligt lägre än den skatt som i form av arbetsgivaravgifter tas ut på löner. Det bör inte stöta på några större hinder att bredda skattebasen i företagen genom införande av någon form av produktionsfaktorsskatt.

Som bl. a. realbeskattningskommittén konstaterade skedde under 1970-talet stora omfördelningar av förmögenheter från nettosparare och det allmänna till nettolåntagare. Denna omfördelning har fortsatt under 1980-talet. En övergång till ett system för beskattning av realräntorna är därför en annan mycket angelägen skattereform.

Slutligen vill jag framhålla behovet av en översyn av hela avdragssystemet. De totala underskottsavdragen har stigit från några hundra miljoner om året på 1960-talet till ca 30 miljarder 1985. I praktiken innebär detta avdragssystem att arbetsinkomster beskattas betydligt hårdare än kapitalinkomster. Ett nettoavdragssystem, dvs. avdrag på skatten i stället för på inkomsten, bör också kunna utredas. Likaså bör möjligheterna att föra underskott mellan olika förvärvskällor – räntor för eget hem undantagna – starkt begränsas.

En ordentlig genomlysning av det svenska skattesystemet med åtföljande reformer för att åstadkomma större rättvisa måste snarast komma till stånd om samhällssolidariteten skall kunna bevaras och onödiga spänningar undvikas – spänningar som i värsta fall skulle kunna underminera rekonstruktionen av samhällsbygget, ett uppbyggnadsarbete som den socialdemokratiska regeringen hittills bedrivit med stor framgång.

Anf. 121 SONJA REMBO (m):

Herr talman! Den socialdemokratiska sysselsättningspolitiken har nått vägs ände. Alltsedan slutet av 1960-talet har obalanser successivt byggts in i arbetsmarknaden. Dessa kunde nödtorftigt lappas över under de år vi fortfarande hade en stark tillväxt. Men i den ekonomiska verklighet som vi levit i sedan början av 1970-talet har bristerna blivit alltmer uppenbara.

Trots att allt fler kan räknas in i arbetskraften har arbetslösheten sedan 1960-talet gradvis ökat. Efter varje högkonjunktur står fler utanför den reguljära arbetsmarknaden än vad fallet var högkonjunkturen dessförinnan. Kraven på arbetsmarknadspolitik har hela tiden ökat. Samma mönster kan urskiljas nu när vi av allt att döma är på väg neråt på konjunkturkurvan.

En jämförelse med den prognos som gjordes i långtidsutredningen ställer utvecklingen i blyxtbelysning. Där förutspåddes att sysselsättningen mellan 1980 och 1985 skulle öka med 140 000 personer. Det blev ungefär hälften så många. Hela denna ökning består av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Antalet riktiga arbeten är i stort sett konstant eller har t. o. m. minskat. Det finns en stor risk för att långtidsutredningens referensalternativ kommer att slå in. Det skulle innebära 300 000 öppet arbetslösa år 1990.

Det finns en lång rad samverkande orsaker till att det blivit så här. En tungt vägande faktor är en socialdemokratisk och facklig övertro på välsignelsen i övergripande centrala beslut – planhushållning – och en brist på förståelse för de faktorer som skapar tillväxt och arbetstillfällen – människors skaparkraft.

företagandets villkor, marknadens krav.

Obalanserna tar sig många uttryck.

Sverige har en mycket stor koncentration till stora företag. Kännetecknande för storindustrierna är bl. a. att de har en stor rationaliseringspotential som också utnyttjas till investeringar i högautomatiserade anläggningar med begränsat behov av arbetskraft. Så har också industrisysselsättningen minskat successivt under de senaste två decennierna.

I gengäld har sysselsättningen inom den offentliga sektorn vuxit mycket snabbt. Tillväxten har ägt rum i skydd av offentliga monopol utan de krav på produktivitet, effektivitet och marknadsanpassning som ställs på privat företagsamhet. Detta har bl. a. resulterat i ett kraftigt stegrat skattetryck och höga lönekrav för att kompensera för marginalskatte- och bidragseffekter, vilket har bidragit till att vi har fått en inflation som överstiger den i vår omvärld. Vår konkurrensförmåga har urholkats.

Samstämmiga bedömningar liksom de senaste årens utveckling visar att expansionsmöjligheterna finns i tjänstesektorn. I Sverige hämmas utvecklingen av att en stor del av tjänstesektorn inryms i de offentliga monopolen. Härigenom förhindras en dynamisk utveckling och fler arbetstillfällen.

Den stora sysselsättningspotentialen i små och medelstora företag har inte tagits till vara. Den småföretagsbarometer som presenterades i höstas visar att det finns ett motstånd hos många företag mot att anställa folk. Det är inte svårt att härleda detta motstånd till den negativa attityd till små företag som präglar den socialdemokratiska politiken. Under lång tid har företagen belastats med nya pålagor: en omfattande uppgiftsskyldighet och skatteadministration, ett groteskt skattesystem, en förlamande kontrollapparat och en arbetsmarknadslagstiftning som försätter framför allt småföretagarna i ett ständigt underläge gentemot fack och myndigheter. Hur många är det inte som i likhet med Elof Hjortberg oförskyllt och med förödande konsekvenser kommit i kläm mellan paragraferna. Företagaranda och initiativlust förkvävs. Här har offrats många arbetstillfällen.

Jakten på företagarna kommer att fortsätta. Vi bevittnar i dessa dagar hur statsministern och finansministern reser land och rike kring för att dämpa besvikelsen inom det egna partiet över en budget som inte infriat några av de löften som väljarna tyckte sig uppfatta i den politiska retoriken under valrörelsen. Två bovar hålls fram till allmänt beskådande: vinsterna och börsklipparna. Bägge anses ha växt sig för stora och utmålas som ett hot om inte mot välfärden så åtminstone mot fördelningspolitiken. Hur många vet att 60 % av de industrianställda 1984 arbetade i företag, vilkas lönsamhet var lägre än räntan på statsobligationer? De stora vinsterna är koncentrerade till ett relativt begränsat antal företrädesvis stora företag. Det problem som socialdemokraterna anser detta vara skulle ju löntagarfonderna ta hand om. Men detta räcker inte, tycker nu LO, och vill ha en förhandlad överskottsdelning. Hur många arbetstillfällen har löntagarfonderna kostat och hur många arbetstillfällen kommer en förhandlad överskottsdelning att kosta?

För rättsmedvetandet stötande transaktioner på börserna skall inte försvaras, men de är trots allt marginella företeelser i vår ekonomi. De bör förhindras, men det kommer inte att hjälpa upp reallönerna med en enda krona. Det kommer inte heller att ge några nya jobb. Vem skall regeringen

skylla den dåliga utvecklingen på efter det att de har kuperat vinsterna och börsklipparna och ytterligare förgiftat klimatet för företagande? Jag kan inte frigöra mig från tanken att den hätska debatten om börsetiken utgör ett led i en opinionsbildning som skall bereda vägen för den förhandlade inkomstpolic som skisserats i SAMAK-rapporten.

Vad vi bevittnar är hur den politik som socialdemokraterna bedrivit i ett halvt sekel nu börjar ge resultat. Den solidariska lönepolitiken har lett till exakt den utveckling som förutsågs, nämligen en utslagning av svaga företag och ökad kapitalackumulation inom starka företag, och därmed till koncentration till allt större enheter, vilket lett till krav på en kollektivisering av kapitalbildningen som löser en del av dilemmat mellan den solidariska lönepolitiken och den allt starkare koncentrationen av ägandet till storföretagen. Orden är inte mina. De står att läsa i boken Folkhemsmodellen, skriven av LO-ekonomerna Rudolf Meidner och Anna Hedborg.

Det förutsågs att den solidariska lönepolitiken skulle leda till problem på arbetsmarknaden, men dessa skulle lösas med en aktiv arbetsmarknadspolitik och en selektiv industripolitik. Resultatet av den selektiva industripolitiken har varit avskräckande. Miljard efter miljard har pumpats in i olönsamma industrier. Vi kan nämna teko- och stålindustrin – vem minns inte drömmen om Stålverk 80 – och kanske mest spektakulärt varven. Vi upplever just nu det som är slutfasen i ett långt lidandes historia, nedläggningen av Kockums Varv i Malmö, som beslutats i dag.

Motivet har alltid varit lovvärt – det har gällt att rädda jobben. Det enda som har åstadkommit är att den omställning till en ny industristruktur som är nödvändig med hänsyn till förändrade marknadsförhållanden och ny teknik har fördröjts. Människor har invaggats i en falsk trygghet som snabbt förbytts i en gnagande ovisshet om framtiden.

Den nödvändiga omstruktureringen måste nu i stället ske i ett ekonomiskt mycket ogynnsamt läge och under likaledes ogynnsamma konjunkturförhållanden. Denna politik har i verkligheten lett till att vi förlorat arbetstillfällena. Och vi har alla blivit fattigare. Nu gäller det att hjälpa de människor som oförskyllt drabbats av en politik vars konsekvenser de inte haft förutsättningar att förutse. Kraven på arbetsmarknadspolitikerna är högre än någonsin tidigare.

Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna var framgångsrik så länge vi hade en så hög tillväxt i industrin att investeringstakten kunde hållas uppe, nya arbetstillfällen kunde skapas, och vinsterna var så höga att den växande offentliga sektorn kunde finansieras.

Det förhållandet råder inte längre. Vi måste nu anpassa oss till en betydligt lugnare utveckling och dessutom till ett betydligt större internationellt beroende. Hittills har vi misslyckats med denna anpassning.

Problemen på arbetsmarknaden ökar. Det började med de äldre – lagen om anställningsskydd skulle ta hand om det problemet. Sedan fick ungdomarna problem – det inrättades ungdomsplatser för 16–17-åringarna och ungdomslag för 18–19-åringarna. Nu har vi problem med 20–24-åringarna. Kvinnor, handikappade och invandrare har hela tiden tillhört problemgrupperna.

Den arbetsmarknadspolitiska arsenalen har blivit alltmer omfattande, så

omfattande att de riktiga arbetena hotas. Ändå tar kontantstödet till de arbetslösa i anspråk en växande andel av budgeten. Regeringen mäktar inte med att vidmakthålla den s. k. arbetslinjen.

Den offentliga sektorn har fått bli den stora sysselsättningsregulatorn. Så många av dem som arbetar med offentliga tjänster är placerade i något slag av arbetsmarknadspolitiska åtgärder att normala tillsättningsrutiner knappast fungerar längre. De offentliga arbetsgivarna har att rätta sig efter ett otal lagar och avtal, som inskränker rörelsefriheten då de skall försöka anpassa sin verksamhet efter nya samhällsekonomiska förutsättningar. Den offentliga tjänstesektorn visar också mest tydligt att arbetsmarknaden blivit tudelad i dels en arbetsmarknad som ger mycket stor trygghet och omfattande rättigheter åt de redan anställda, dels en arbetsmarknad som ger en mycket begränsad trygghet, om någon – arbetsmarknadens A- och B-lag.

Mot denna bakgrund är det svårt att se hur den arbetsmarknadspolitiska åtgärdsarsenalen skall kunna utökas under en kommande lågkonjunktur. Arbetsmarknadspolitiken förmår inte ensam lösa problem som skapas av en missriktad politik på andra områden.

Budgetpropositionen antyder att det finns en gryende insikt om detta i arbetsmarknadsdepartementet och att det är därför budgeten ger det intryck av provisorium som AMS-chefen, Allan Larsson, påtalar. Statssekreteraren i arbetsmarknadsdepartementet kallar den i en tidningskommentar t. o. m. för minibudget.

Det är helt klart att det behövs en annan inriktning på arbetsmarknadspolitiken. Riksdagens detaljstyrning av åtgärdsarsenalen lämpar sig mindre väl i dagens trängda arbetsmarknadsläge. Den nya dynamiska ledningen för AMS bör få möjligheter att inom givna ramar själv avgöra insatsernas utformning.

Ungdomsåtgärderna bör samordnas och effektiviseras.

Arbetsmarknadsutbildningen, inkl. den som bedrivs i ungdomsskolan, bör prioriteras.

De i pengar räknat mycket stora insatserna för arbetshandikappade bör utnyttjas effektivare genom ett bättre utformat lönebidrag.

Arbetsmarknadens parter bör ta ett större ansvar för effekterna på arbetsmarknaden av träffade avtal. Samtidigt kan staten inte avsäga sig ansvaret för dem som är arbetslösa. Vi vill därför ha en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring med möjligheter till frivilliga tilläggsförsäkringar.

Herr talman! Utan arbetet fungerar inte samhället. Utan arbetet fungerar inte heller människorna. Vi har hört under de här dagarna hur regeringsföreträdare talat i högstämda ordalag om arbetet som målet för den socialdemokratiska politiken. Däremot har vi från det hållet inte hört mycket om hur detta arbete skall åstadkommas.

Vare sig arbetsmarknadsministern eller någon av regeringspartiets representanter i arbetsmarknadsutskottet har funnit det mödan värt att i den allmänpolitiska debatten redovisa regeringens recept för hur sysselsättning-
en skall tryggas i den kommande lågkonjunkturen. Det förstärker onekligen det intryck av vilshenhet som budgeten ger.

De moderata motionerna uppvisar däremot en lång rad förslag som sammantagna skulle leda till ekonomisk tillväxt, ett vitalt näringsliv och en vital offentlig sektor, som skulle ge arbetsmarknaden den stimulans som

krävs för att kunna erbjuda alla som vill och kan arbeta ett riktigt arbete:

- Minskade skatter på arbete och företagande.
- Avskaffande av löntagarfonderna.
- En klar ansvarsfördelning mellan staten och arbetsmarknadens parter för resultatet av löneavtalen.
- Avskaffande av de offentliga monopolen.
- Förbättrad utbildning.
- Lärlingsutbildning.
- Minskade pålagor på såväl stora som små företag.
- Undanröjande av offentlig och facklig protektionism.
- En fri handel och fria kapitalrörelser.
- Avreglering av arbetslivet och öppnande av nya möjligheter.
- Kort sagt, en målmedveten politik, inriktad på att stimulera tillväxt, rörlighet, utveckling och arbete.

Anf. 122 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det mullrar i det socialdemokratiska partiet, kan man läsa i pressen de senaste veckorna. Detta har också bekräftats av flera talare under den allmänpolitiska debatten här i kammaren.

Att det mullrar inte minst från de socialdemokrater som har att svara för regeringens handlande ute i de bygder som påverkas av regeringens regionalpolitik är förståeligt.

I regeringens proposition om regionalpolitiken står att läsa: "Regionalpolitiken bör även framdeles inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. Glesbygdens utvecklingsmöjligheter skall tas till vara."

Att dessa mål inte längre fyller någon uppgift är helt klart när man ser de befolkningsomflyttningar som skett under 1985. De län som ökat sin befolkning har fått ett tillskott med 27 600 personer mot att minuslänen minskat med 11 400, och av denna minskning hänför sig 6 800 till skogslänen.

Minskningen är så oroande att t. o. m. den nye överbefälhavaren anser att avfolkningen av Norrland är orimlig även ur försvarssynpunkt. I Kommunaktuelltts sammanställning över arbetslöshetssiffrorna i de kommuner som under året vunnit eller förlorat på arbetslösheten kan man konstatera att likheten från i fjol är total. Förlorarna är desamma, vinnarna likaså. Bland de 25 vinnarna finns 17 kommuner som tillhör Storstockholm, medan det bland förlorarna finns 9 Norrbottenskommuner.

Av länen är förlorarna fortfarande Norrbotten, Värmland, Gävleborg och Blekinge. Därtill kommer län som Västernorrland och Jämtland, som år ut och år in förlorat invånare. Att människorna ute i glesbygden inte längre tror på regeringens vackra mål kan man lätt förstå.

När regeringen i detta läge dessutom går ut och vill spara på statsbidragen till glesbygdstrafiken, är det för mig en gåta. Att lägga ytterligare sten på bördan för glesbygdskommunerna, det kan inte vara förenligt med den solidaritetstanke som socialdemokraterna anser sig ha monopol på.

Att centern och moderaterna också ställer upp på denna besparing gör inte

gåtan lättare att lösa. Det finns därför alla skäl för socialdemokraterna och andra ute i landet att ta till stridsyxan mot regeringen.

En aktiv regionalpolitik framstår som än viktigare med hänsyn till de befolkningsförändringar som jag redovisat. Befolkningsomflyttningen är inte bara en ödesfråga för glesbygden. Den medför också betydande nackdelar för de Stockholmskommuner som drabbas av alltför snabb och stor inflyttning.

Herr talman! Allt fler börjar tala om en ändrad syn på regionalpolitiken. Att tillhöra stödområdena och därmed behöva samhällets stöd för att bedriva en viktig och angelägen näringsverksamhet är inte alltid positivt. Många menar därför att uttrycket stödområde bör avskaffas och uttrycket utvecklingsområde införas.

Att erbjuda företagen i svaga regioner företagsekonomiskt rimligare villkor måste vara bättre än att erbjuda stöd och bidrag där företagaren inte vet utfallet förrän i efterhand. Vilka insatser kan då göras som är positivare än regeringens stödåtgärder?

Folkpartiet anser att det regionalpolitiska stödet i högre grad bör vara generellt. Det skall vara lätt att administrera, och det skall vara lätt för den enskilde näringsidkaren att veta vilka förutsättningar som gäller.

Folkpartiet föreslog vid behandlingen av propositionen om regional utveckling och utjämning att all icke offentlig verksamhet i kommuner i stödområde A skall få nedsatta socialförsäkringavgifter. Vi anser det självklart att näringsgrenar som t.ex. jord- och skogsbruk, servicenäringar och transportverksamhet, som spelar en stor roll i Norrlands inland, skall stödjas på samma sätt som industriell tillverkning, genom lägre arbetsgivaravgifter. Regeringen är här liksom på flera andra punkter alltför ensidigt inriktad på att stödja industriell verksamhet.

Det finns starka skäl som talar för att gå vidare med denna metod. Mycket talar för att det är effektivare att använda generella medel som påverkar de villkor under vilka företagen arbetar jämfört med selektiva stödåtgärder. Generella åtgärder är lätta att administrera, och det finns liten risk för att konkurrensförhållandena snedvrids. En skyndsam översyn bör därför göras av möjligheterna att införa en mer omfattande differentiering av de sociala avgifterna.

Folkpartiet har i många år krävt att Sverige skall göras "rundare". Vi har nu fått både godstransportstöd och persontransportstöd. Riksdagens beslut om persontransportstöd innebär dock att resenärerna skall vara anställda vid det bidragsberättigade företaget. Därigenom utslöts ett stort antal egenföretagare från detta stöd. Vi föreslår att varje resa i tjänsten som faktureras på företaget skall vara underlag för persontransportstödet.

I takt med utnyttjandet av datatjänster kommer företagens telefonkostnader att öka. Sedan lång tid tillbaka är portokostnaderna för brev desamma oberoende om brevet sänds från Stockholm till Uppsala eller från Stockholm till Kiruna. Vi anser därför att en fortsatt utjämning av telefontaxorna för rikssamtal bör ske.

En smidig och rationell regionalpolitik kräver en ytterligare decentralisering av insatserna. Vi föreslår därför att länsstyrelsernas anslag för regionalpolitiska insatser ökas. Detta är ett fullföljande av de principer som lades fast

i mittenregeringens proposition 1981/82:113. Folkpartiet föreslår därför att ytterligare 100 miljoner avsätts för länsanslagen. Denna utökning av anslaget bör fördelas av regeringen med hänsyn till de skiftande behov som finns i olika län.

I dag finns uppenbara svårigheter att bedöma höstens och vinterns utveckling 1986/87. Den konjunkturavmattning som inträder kommer att också slå på skogslänens och övriga s. k. minusläns möjligheter till sysselsättning, varför regeringen måste anstränga sig och noga följa den regionala utvecklingen och återkomma till riksdagen med en ny bedömning av behovet av länsanslag.

Herr talman! Situationen är så prekär att det finns synnerliga skäl att ta fasta på den motion som väckts av andre vice talman Karl Erik Eriksson m. fl., vilket innebär att regeringen skall inrätta en regionalpolitisk kommission med ledande representanter för regeringen, de politiska partierna, näringslivet och de fackliga organisationerna.

Syftet med kommissionen är att öka medvetenheten om de regionala balansproblemen, att följa utvecklingen med en tilltagande utflyttning från de svaga regionerna till ett fåtal expanderande regioner, att inspirera till nya och okonventionella initiativ för att vända utvecklingen och att behandla sådana regionalpolitiska resursfördelnings- och samordningsfrågor som inte ankommer på det regionalpolitiska rådet.

Herr talman! Det vore av utomordentligt värde om vi kunde få höra av industriministern hur han ser på detta förslag. Jag vet inte om han är här nu, men han kanske dyker upp under kvällen.

Stora delar av skogslänen förblöder i dag. Min fråga till industriministern blir därför också: Vad har industriministern att säga till de människor, i utsatta bygder, som med vanmakt ser hur utvecklingen lägger en död hand över stora områden av vårt land? Vad kan regeringen göra för att förändra den här hotfulla bilden?

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 123 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Stockholms och storstadsregionernas ungdomar har rätt till bostad, arbete och trygghet i sin stad. Storstaden är deras hembygd på samma sätt som t. ex. Högsby i Kalmar län eller Sorsele i Västerbottens län är hembygden för ungdomarna där. Tyvärr bjuder regeringens politik på problem för ungdom i såväl storstad som glesbygd.

I dag beskär storstadsungdomarnas rätt till sin stad. Även barnfamiljerna har problem. Svårigheterna att få egen bostad ökar. Det är den kraftiga inflyttningen från andra delar av landet som förstärker konkurrensen om bostäderna i storstäderna.

I första hand drabbar den här utvecklingen ungdomarna. Bostadskön bara växer och priset på bostäderna ökar. En etta i Stockholms centrala delar kan i dag kosta 300 000 kr. Vilka ungdomar har råd att köpa en sådan lägenhet? Därför är irritationen över bostadsbristen ett faktum.

Utvecklingen på bostadsmarknaden i Storstockholm är ingenting annat än

ett resultat av regeringens brist på regionalpolitiska åtgärder. Sedan hösten 1982 har regeringen medverkat till stor avfolkning av glesbygder och en snabb inflyttning till storstadsregionerna. 1960-talets koncentrationspolitik har kommit tillbaka. Också då var regeringen socialdemokratisk. Folkvandringens färdriktning är i dag nästan densamma som för 20 år sedan med den förändringen att nu drabbas inte bara skogslänen. Bergslagen och sydöstra Sverige avfolkas nu också.

Under 1960-talet tvingades många norrlänningar flytta till industriorter i Bergslagen för att få arbete. Nu ställs dessa människor inför en andra flyttväg.

Under den tid Thage G. Peterson haft ansvar för regionalpolitiken har Stockholmsregionens befolkning ökat med 34 000 personer. Det innebär en befolkningsökning med drygt 200 personer per vecka!

Facit av tre års socialdemokratisk regionalpolitik – eller rättare sagt brist på regionalpolitik – är en dyster läsning. Den visar bl. a.:

- I skogslänen bor det i dag 16 000 personer mindre än för tre år sedan. Det är en minskning på 15 personer/dag. Ändå har vi haft högkonjunktur i Sverige de senaste åren.
- De tre storstadslänen har ökat med drygt 45 000 personer.
- Takten i folkförflyttningen från skogslänen har ökat. Nettoutflyttningen var 1985 mer än dubbelt så stor som 1983!
- Nettoutflyttningen från skogslänen åren 1983–1985 motsvarar fem busslaster per månad!
- Samtliga kommuner i Norrlands inland tillhörande det s. k. stödområde A har tappat befolkning. I Stockholms län däremot har alla kommuner förutom två ökat.
- Till följd av ungdomens utflyttning blir åldersstrukturen alltmer ogymsam i våra glesbygder. I vissa kommuner är mer än 25 % av befolkningen över 65 år. Skogslänens födelsenetto åren 1983–1985 visar minus 6 135.

Som jämförelse kan nämnas att under åren 1977–1982, då Thage G. Peterson och socialdemokraterna var i opposition, upplevde såväl storstäder som glesbygdsregioner en mer balanserad befolkningsutveckling. Då ökade befolkningen i skogslänen med drygt 4 000 personer.

Om jag var i industriministerns kläder skulle jag sova dåligt om nätterna när jag ser resultatet av de senaste tre årens brist på regionalpolitik.

Trots de senaste årens beklämmande utveckling skrev industriministern en debattartikel i DN den 28 maj 1985 som hade rubriken "Regionalpolitiken har förnyats". För mig framstår detta som ett dåligt skämt och det liknar mycket sagan om kejsaren och hans nya kläder. En rubrik som bättre överensstämte med verkligheten skulle ha varit "Avfolkningspolitiken har återkommit".

Att socialdemokraterna eftersträvat en storstadstillväxt klargjordes redan våren 1982 då riksdagen behandlade regionalpolitiken. Då fastställdes ett planeringstal för Stockholms län till 1 560 000 människor år 1990. Detta tyckte då socialdemokraterna var för litet och föreslog ett planeringstal som låg 20 000 över vad riksdagsmajoriteten ansåg var det riktiga. De senaste årens politik har därför inriktats på att uppfylla den socialdemokratiska målsättningen.

I en intervju i Dagens Nyheter har industriministern sagt att "vi vill inte att fler människor kommer till Stockholm. Det räcker nu." Min fråga till industriministern blir därför: Varför kunde inte socialdemokraterna inse detta tidigare, eller har ni medvetet drivit en koncentrationspolitik de senaste åren för att uppfylla de egna ambitionerna sedan 1982?

Nu krävs det krafttag – där kan jag instämma i vad Sigge Godin sade – för att vända utvecklingen rätt igen. Men några sådana åtgärder föreslår inte regeringen i den nyligen avlämnade budgetpropositionen.

I den partipolitiska debatten utgår ofta socialdemokraterna – och för all del även flera andra partier – från att regionalpolitiska insatser i skogslänen måste ske på bekostnad av t. ex. Stockholm. Detta är en orimlig slutsats. Stockholm och storstadsregionerna blir bättre med en aktiv regionalpolitik i stället för regeringens medvetna koncentrationspolitik.

Storstadsmiljön försämras vid en omfattande inflyttning och en inflyttning leder också till nya trafikproblem. Den nya flyttvågen leder dessutom till att trycket på exploatering av Stockholms miljö ökar. Det visar utbyggnaden av en fyrfilig Klarastrandsled mitt genom centrala Stockholm.

En bättre och effektivare regionalpolitik är därför lika angeläget för storstäderna som för skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige, dvs. de områden som nu utsätts för en hänsynslös avfolkning.

Den koncentrationspolitik som regeringen för är en dyr politik, men det tycks regeringen inte inse.

I glesbygdregioner läggs skolor och affärer ned. Bostäder lämnas öde. Gjorda kapitalinvesteringar utnyttjas inte i den utsträckning som är möjligt eller önskvärt. I storstadsregionerna investeras, för allt dyrare pengar, i nya bostadsområden, gator, skolor, va-anläggningar, vårdinrättningar, osv. I samtliga fall rör det sig om kapitalslöseri.

Koncentrationens kostnader kan också belysas på annat sätt. De sociala kostnaderna tenderar att öka i kommuner med stor inflyttning.

Ett annat bevis på den dyra koncentrationspolitiken är bostadsministerns besked för en tid sedan att man skall höja den s. k. ortskoefficienten för Stockholm och Göteborg med 5 procentenheter. Kostnadsutvecklingen i storstadsregionerna har gjort att ett stort antal bostadsprojekt inte kunnat komma i gång. Förhoppningsvis leder det nämnda förslaget till att ungdomar i Stockholm lättare kan få bostad. Men det visar samtidigt hur dyr koncentrationspolitiken är.

Regionalpolitiken behöver nya, annorlunda och kraftfulla inslag. Det inser centern när vi beskådat regeringens misslyckanden under åren sedan 1982. Och det tycks ju industriministern själv inse, om man får döma av vissa uttalanden som han gjort de senaste dagarna.

Under 1985 års valrörelse försökte socialdemokraterna bortförklara centerns uppgifter om den nya flyttlasspolitiken. I stället påstods "Sverige vara på rätt väg". Först nu, sedan det börjat mullra i de egna leden, har vissa socialdemokratiska företrädare börjat reagera. T. o. m. industriministern har talat om det att behövs utflyttning av statlig administration från Stockholm. Min fråga till industriministern blir därför: Varför har inte socialdemokraterna medverkat till en utlokalisering utan konsekvent sett till

att alla nytillkommande statliga verk de senaste åren hamnat i Stockholmsregionen?

Herr talman! Sammantaget innebär de förslag centern lämnat under den allmänna motionstiden en förändrad, kraftfull och decentralistisk regionalpolitik. Reella möjligheter kan skapas för att hejda den pågående flyttningsvågen. Vi hälsar socialdemokraterna välkomna att sluta upp bakom våra förslag. Av debatten ute i landet har jag förstått att även socialdemokratiska väljare vill ha en sådan regionalpolitik som centern förordar.

Centerns förslag till ny regionalpolitik kan sammanfattas på följande sätt:

1. Regionalpolitiken måste inriktas så att den långsiktigt bidrar till att skapa en decentraliserad samhällsstruktur med balans såväl inom som mellan regioner.
2. Kraftigt uppräkning av det s. k. länsanslaget med 262 milj. kr. till totalt 750 milj. kr. och med en inriktning vid fördelningen mellan länen som prioriterar satsningar i skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige.
3. Befolkningsmålsättningar måste läggas fast för länen med bl. a. innebörden att storstädernas andel av befolkningen långsiktigt skall vara oförändrad.
4. Satsning på spridning av ny teknik, teknisk utbildning och branschfrämjande åtgärder med en inriktning som tar hänsyn till utsatta regioners behov.
5. Ökat stöd till de regionala utvecklingsfonderna, hemslöjden och hantverket. Det är betydelsefulla inslag i en aktiv regionalpolitik.
6. Nedsättning av socialförsäkringsavgifterna, som ger kommunerna i Norrlands inland ett bättre konkurrensläge gentemot kustkommunerna.
7. En jordbrukspolitik som bevarar och utvecklar jord- och skogsbruket i alla delar av landet. Det behövs också ett utvecklingsprogram för landsbygden.
8. Trafikpolitiska satsningar som ger glesbygdsregionerna en större andel av statens insatser på kommunikationsområdet.
9. Avskaffande av löntagarfonderna. De dränerar i dag småföretag och glesbygdsområden på kapital och förstärker "klippekonomin".
10. En ny regionalpolitisk utredning med krav på bl. a. att utveckling av företag, tekniskt kunnande och teknik i framtidsinriktade branscher skall främjas i hela landet och nuvarande koncentrationsinriktning brytas; ett mer differentierat och flexibelt regionalpolitiskt stödsystem med såväl individ- som företagsinriktade åtgärder; förändrade regler för flyttningsbidragen i syfte att ge dem en inriktning som stimulerar regional balans.

Herr talman! Regionalpolitiken måste förstärkas med åtgärder som är direkt riktade till enskilda människor. Skatteutjämningen till kommunerna har ett regionalpolitiskt syfte, och centern såg under sin regeringstid till att öka just skatteutjämningsbidragen. Men det måste prövas nya inslag.

Utflyttningen från glesbygden leder till allt sämre åldersstruktur. Ungdomar och medelålders personer flyttar. Kvar blir en allt äldre befolkning. I vissa bygder har denna utveckling redan gått så långt att det i dag inte finns tillräckligt många ungdomar och friska som kan vårda de sjuka inom t. ex. hemsjukvården. Följden blir ökad institutionsvård, i strid med de sjukvårds-

politiska ambitionerna om satsning på en decentraliserad vård.

Alltmer talar för att det behövs någon form av "inflyttningsstimulans" för att kunna rädda de mest utsatta regionerna. Annars får vi snart uppleva en situation där siste man som lämnar bygden uppmanas släcka lyset.

Jag vill därför fråga industriministern: Är regeringen beredd att pröva individinriktade stimulansåtgärder för att få ny bosättning i våra glesbygder, eller är det regeringens mening att vissa orter i vårt land skall utplånas?

Situationen är i dag allvarlig i många av landets glesbygder och den nuvarande flyttlasspolitiken är även till nackdel för våra storstäder. Det är mot den bakgrunden det behövs snabba, nya och kraftfulla åtgärder. Nu måste regeringen ta sitt ansvar. Och jag kan till fullo instämma i vad Norrländska Socialdemokratens ledarskribent skrev för en tid sedan då han utropade: "Ta i mera, Thage!"

Herr talman! Det är nu nödvändigt att fler än centerpartiet inser att en snabb och ensidig folkförflyttning till några få koncentrationsorter inte korar några segrare. Den föder bara förlorare.

Anf. 124 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är något av en ironi att detta avsnitt, som skall handla om människors arbete och arbetslöshet och regionernas problem, kommer sist i den allmänpolitiska debatten. Jag inser naturligtvis att någonting alltid måste komma sist i en lång debatt som denna. Men vid något framtida tillfälle kunde man kanske göra ett undantag och vända på debattordningen. Alla de ledamöter som kämpar med sina regioners problem, som förbereder riksdagens svåra och avgörande beslut – kort sagt de som gör det egentliga riksdagsarbetet – de skulle då bli mer åskådliga för en större allmänhet. Partiledarna kunde för en gångs skull komma sist, för de producerar ju ungefär samma ytligheter och vitsar år från år. Vände man på ordningen, så skulle det kanske stimulera det medborgerliga intresset och respekten för politik.

Därmed till debattens aktuella ämne.

De regionala krisföreteelserna gör sig i dag påmind med ökad styrka. I norr och i Bergslagen känner vi dem sedan gammalt. Men nu uppträder de alltmer också i söder, i Skåne och Blekinge. Sverige noterar för första gången exempel på ett storstadsområde med stagnations- och sönderfallstendenser.

Då ställer man givetvis frågan: Vad beror regionala obalanser på? Finns det någon djupare gemensam orsak till sådana motsättningar i ett lands ekonomiska utveckling? En sådan grundfaktor är känd sedan gammalt. Det är, om man uttrycker det litet förenklat, principen att utveckling skapar utveckling och att brist på utveckling skapar brist på utveckling. Förutom den allmänna långsiktiga tendensen till koncentration av kapital och verksamheter i större enheter, som finns i en kapitalistisk ekonomi, finns det en förstärkande faktor. Den innebär att behovet av mångsidighet i service och kommersiella kontakter samt behovet av en utvecklad infrastruktur drar företagen till redan utvecklade och mångsidiga regioner, medan regioner med ensidigare struktur och mindre specialiserad samhällssektor inte har samma lockelse.

Men det förklarar å andra sidan inte varför mångsidiga och välutvecklade

områden som västra Skåne kan få sådana problem som de har fått. Finns det ytterligare någon djupare allmän faktor? Det tycks ju vara så.

Landet är inne i ett nytt stadium, som kännetecknas av de stora kapitalens centralisation och transnationalisering. De finansiella och kommersiella strukturerna och kontaktnäten håller på att skifta tyngdpunkt. De drar sig bort från regionalt förankrade delar av näringslivet. De koncentrerar sig till Göteborgs- och Stockholmsområdena och riktar sig mer mot transnationella fronter. I den här utvecklingen spelar t. ex. sådana finansiella jättar som Volvoimperiet en speciell roll. Indirekt driver detta också på specialiseringen i allmänhet av näringslivet i Sverige, vilket får vissa negativa regionalpolitiska verkningar på sikt.

Det finns alltså en stark inneboende tendens i hela ekonomins utveckling som skapar och vidmakthåller regionala ojämnheter och kriser. Det är dessa bestående och förstärkta motsättningar som nu ligger bakom det förhållandet att högkonjunkturen gett upphov till en tendens till en ny flyttningsvåg. Det är alltså i och för sig inte bristerna i någon regeringspolitik eller regeringspolitiken som sådan som är orsaken, utan detta är ungefär vad man mot den givna bakgrunden kunde vänta sig, under i övrigt lika förutsättningar, när konjunkturen vände under 1984–1985.

Vad kan man då dra för slutsatser av att det finns en sådan mer djupgående allmän tendens som hela tiden arbetar i en bestämd riktning och till nackdel för regional balans?

Först tror jag att man måste överge föreställningen att regionalpolitik huvudsakligen handlar om att locka företag och företagare till olika områden med hjälp av speciella skatteförmåner eller andra allmänna privilegier. Sådana åtgärder är mycket dyra för stat och kommun, och erfarenheterna både här och internationellt visar att de inte ger något verkligt utbyte.

Utvecklas ekonomiska tyngdpunkter och kontaktnät bort från de yttre regionerna i landet, drar detta en enskild företagare till sig med större styrka än ett personligt skatteprivilegium, som inte förändrar den eftersatta regionens struktur och allmänna förutsättningar.

För att motväga den här spontana centralisationen i kapitalismen måste det alltså till en yttre mer oberoende kraft som förbättrar de eftersatta regionernas allmänna förutsättningar.

Vad består denna yttre kraft i rent praktiskt?

En central del av den bildas av den offentliga sektorn. Denna sektor är den viktigaste delen av infrastrukturen, dvs. ramen inom vilken den regionala ekonomin fungerar. Det var ju utbyggnaden av den offentliga sektorn framför allt under 1970-talet som räddade de eftersatta regionerna från den långt djupare kris som hotade dem och som de annars skulle ha råkat i. Den offentliga sektorn har också ökat det man kallar den nationella integrationen, dvs. verkat utjämnande beträffande social, utbildningsmässig och annan standard mellan skilda delar av landet och därmed stärkt förutsättningarna för en bättre ekonomisk utveckling ute i krisregionerna, räknat på sikt.

Därför är det av största vikt att denna sektor framöver inte stryps och stagnerar som följd av snävt budgetpolitiska strävanden eller som följd av borgerlig förstörelsepolitik, sådan den hotar i t. ex. Malmö, med den nya

kommunala regimen där. Tvärtom måste man prioritera denna offentliga sektor, inte minst när det gäller utbildningsväsen, trafik och genomförandet av moderniseringen av hälso- och socialsektorn. På så sätt skapar man en del av den struktur och den grad av mångsidighet som är en viktig ekonomisk drivkraft och stimulans i en regional ekonomi.

En annan del av denna mer oberoende kraft, som kan motverka den härskande tendensen, ligger i löntagarfonderna. Det är, regionalpolitiskt sett, helt otillfredsställande att län som själva har svåra problem skall behöva se inbetalda medel till fonderna kanaliseras bort från länen. Det kan ju inte vara fondernas uppgift att på detta sätt förstärka tendensen till centralisering av kapitalet. Fondernas politiska och folkliga förankring beror i högsta grad på ifall de breda folklagren ute i bygderna och regionerna kan se fonderna som en drivande kraft i den regionala ekonomin.

Fondernas roll borde därför systematiskt inriktas på att de skall rycka in där det privata kapitalet vägrar. Fonderna kan medverka i uppbyggandet av sådana verksamheter som utgör en ny och mer oberoende linje i den fortsatta industrialiseringen, som producerar t. ex. nyttigheter för den offentliga sektorns behov eller för de regionala marknaderna.

Man måste enligt vår mening knyta detta regionalpolitiska problem till ett viktigt nationellt behov, nämligen behovet av att främja inslag i ekonomi och produktion som motverkar det teknologiska och industriella utlandsberoendet och som främjar självständighet och mångsidighet i ekonomin.

Under 150 år har företrädarna för den liberala ekonomiska teorin tutat i oss att specialisering är en ekonomisk välsignelse. Verkligheten motsäger i hög grad den tesen. Även om det är sant att man måste beakta vissa s. k. skalfördelar, är det mångsidighet och kombination av olika slags kompetens som i stort är det mest fördelaktiga. Mångsidighet ger mindre sårbarhet vid kriser. Mångsidighet ger bättre s. k. spin off-effekter. Mångsidighet ger möjlighet för fruktbärande samverkan mellan olika tillverkningar när det gäller att realisera hela projekt och system. Mångsidighet skyddar inte minst den nationella självständigheten. De eftersatta regionerna i Nord- och Mellansverige har i hög grad haft just ensidigheten i sina ekonomier som sin tidigare förbannelse.

Mångsidigheten är därför ett av de kanske starkaste argumenten för att inte skapa ytterligare ett tomrum i den industriella kompetensens spektrum genom att göra sig av med en systembyggande industri som Kockums.

Herr talman! När de stora kapitalens rörelsemönster alltmer tenderar till centralisation, transnationalisering och specialisering, blir utvecklingen av alternativa linjer i ekonomin i riktning mot större mångsidighet både en nationell och en regional livsfråga.

Så koncentrerar sig i sista hand frågorna om regional rättvisa och självständighet i den nationella industrialiseringen till en fråga om människors makt över situationen i den egna bygden och det egna landet.

Det finns i löntagarfonderna och i andra liknande institutioner ett samhälleligt ägt kapital, som kan bygga under denna självständiga linje. Det finns en önskan om att detta kapital skall tjäna de eftersatta regionernas behov. Det finns ett krav på att människorna ute i regionerna demokratiskt skall kunna styra de övergripande linjerna i löntagarfondernas verksamhet.

Det skymtar alltså en väg ut ur maktlösheten, den påtvingna anpassningen och underkastelsen gentemot de stora kapitalen. Det bör vara arbetarrörelsens väg att gå. Någon annan väg har den egentligen inte.

Anf. 125 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Vi möter nu ute i landet en intensiv debatt om regionalpolitiken och om den regionala utvecklingen. Det är en debatt som uttrycker oro för jobben, bygden och en ny våg av flyttlass.

Det finns stor anledning att ta denna oro på allvar, liksom att med tillfredsställelse hälsa en debatt – om den innehåller konkreta förslag.

Ty det finns klara varningssignaler i den regionala utvecklingen under senare tid, liksom det finns ett behov av nytänkande och konstruktiva idéer på regionalpolitikens område.

Det finns skäl att inledningsvis fråga sig vad som just nu händer, när det gäller den regionala utvecklingen. För det första därför att det i debatten finns grova överdrifter och felaktigheter, som bör rättas till. Och för det andra därför att det finns borgerliga företrädare, som inte dragit sig för att försöka vinna lättköpta partipolitiska poäng i den regionalpolitiska debatten. De gör det trots att mycket av svårigheterna för de utsatta regionerna grundlades under de borgerliga åren; trots att jobben försvann och flyttlassen rullade i snabb takt under deras period; trots att det från borgerligt håll inte finns några konstruktiva förslag till förnyelse och utveckling av regionalpolitiken.

Jag ser flera faror i de borgerligas, och främst i centerns, agerande.

Man underskattar problemen och ger sken av att det finns enkla lösningar, att problemen kan rättas till genom snabba beslut. Det är en fara, därför att i regionalpolitiken finns det inga genvägar; det handlar om ett långsiktigt arbete för att bygga upp ett konkurrenskraftigt näringsliv, en fungerande infrastruktur; det handlar om uthållighet.

Man för ensidigt fram de centrala lösningarna. Man har fastnat i tron att regionala problem kan lösas via beslut i Rosenbad eller på Helgeandsholmen. Det är en fara, därför att en framgångsrik regionalpolitik alltid måste bygga på lokala och regionala initiativ, på regionens egna förutsättningar, på ett engagemang för bygden, på den kraft och de resurser som finns i regionen.

Man sätter också region mot region. Det är en fara, därför att man då lätt manar fram motsättningar mellan olika delar av landet, mellan storstadsregionerna och skogslänen. Det tjänar ingen på.

Jag hoppas, herr talman, att vi i den fortsatta regionalpolitiska debatten från de borgerliga företrädarna skall möta mindre av slagord och förenklingar och mer av konstruktiva förslag och ansvarstagande. Därför var det välgörande att som en kontrast till Per-Ola Erikssons negativa anförande få lyssna till Jörn Svenssons balanserade inlägg.

Vad händer då i skogslänen? Låt mig peka på fem områden.

För det första: sysselsättningen.

Slutet av 1970-talet och början av 1980-talet kännetecknades av kris i industrin och ekonomin. Då försvann 34 000 industrijobb i skogslänen. Nu kan vi konstatera, att sysselsättningen på nytt ökar i skogslänen. 12 000 nya jobb har skapats eller säkrats i skogslänen och stödområdet med regionalpo-

litiskt stöd de tre senaste åren. Tredje kvartalet 1985 fanns det i skogslänen 16 000 fler jobb än motsvarande tid 1982 – när vi tog över regeringsansvaret.

För det andra: arbetslösheten.

Regeringen har satt kampen mot arbetslösheten främst. Steg för steg pressas antalet arbetslösa ned. Det gäller också skogslänen. Enligt AKU var antalet arbetslösa 1985 36 000 – 1982, ett av de år som Per-Ola Eriksson drömmer sig tillbaka till, var de 39 000. Det betyder att i skogslänen är det i dag 3 000 färre i arbetslöshet. Ändå är siffran för hög – men utvecklingen går åt rätt håll.

För det tredje: nyföretagandet och framtidstron.

Vi upplever i hela landet hur nyföretagandet slår rekord. Det sker också i skogslänen. Också i bygder som saknat småföretagartradition har en omsvängning skett. Ofta med stöd från olika utvecklings- och företagarcentra, liksom från utvecklingsfonderna, växer småföretag och kooperativ upp. Man tar saken i egna händer. Idéer blir till ny produktion och nya jobb. Viljan att satsa för framtiden är stark, och jag är glad över att engagemanget och initiativkraften är i ökande i skogslänen.

För det fjärde: flyttningarna.

Medan sysselsättning, arbetslöshet och nyföretagande utvecklas i rätt riktning, så har antalet flyttningar ökat. Givetvis har flyttningen många orsaker, och jag vill för att balansera debatten säga: Vi skall inte glömma att många människor verkligen vill flytta till något och inte alltid är tvingade att flytta från något. Men vi skall heller inte förringa att vissa människor faktiskt tvingas flytta på grund av brist på arbete.

Jag vill utan omsvep säga, att flyttningsciffrorna är en klar besvikelse. Men jag vill också säga att det inte finns anledning att tala om att 1960-talets flyttlass rullar igen. Skillnaden är betydande. Flyttningarna över länsgräns var på 1960-talet upp till 230 000 per år. 1985 – ett högkonjunkturår – var de 158 000. Och dessutom: Under hela den borgerliga regeringsperioden, då Per-Ola Erikssons fränder hade hand om regionalpolitiken, låg antalet flyttningar över länsgräns högre än vad de gjort under våra tre år. Det kan vi visa med statistikens hjälp. Flyttningarna sker också över kortare avstånd nu.

För det femte: befolkningsutvecklingen.

I början av 1970-talet hade skogslänen sina bästa år. Befolkningen ökade med 22 000 personer på tre år. Utvecklingen var en följd av regionalpolitiska satsningar och utbyggnaden av den offentliga sektorn. Under de borgerliga åren vändes utvecklingen. 1982, det sista borgerliga året, minskade befolkningen i skogslänen med 4 400 personer. 1983 och 1984 fick vi stopp på den negativa trenden i skogslänens befolkningstal. Men 1985 har befolkningsminskningen tilltagit igen. Låt mig här utan omsvep säga att detta är allvarligt och oroväckande.

Sammanfattningsvis menar jag således att bilden av utvecklingen i skogslänen och stödområdet i dag har två sidor: en ljusare där vi kan glädjas över ökad sysselsättning, lägre arbetslöshet och ett ökat nyföretagande, en mörkare där vi oroas över ett ökat antal flyttningar och sjunkande befolkningstal.

Regeringen har sedan 1982 fört en målmedveten regionalpolitik. Vi har förstärkt resurserna och förnyat medlen.

De regionalpolitiska bidragsanslagen har ökats från 674 milj. kr. budgetåret 1982/83, dvs. den budget som var resultatet av centerpartiets sista år i regeringsställning, till 1 416 milj. kr. under detta budgetår. Det är mer än en fördubbling under samma period som kraven på en sanering av statsfinanserna tvingat fram nedskärningar på i stort sett alla områden. Det är ett klart bevis på regeringens prioritering av regionalpolitiken. Regeringen har dessutom i tilläggsbudget föreslagit att ytterligare 100 milj. kr. skall tillföras anslaget för lokaliseringsbidrag redan under innevarande budgetår.

Samtidigt har de regionalpolitiska medlen förnyats och utvecklats. Regionalpolitiken har till viss del lagts om. Insatserna har inriktats på åtgärder på utbildningens och forskningens områden, på teknikspridning, på olika typer av utvecklingscentra, på regionalpolitiskt utvecklingskapital, på generösare glesbygdstöd och på ytterligare regionalt och lokalt initierat projektarbete.

Insatserna har dessutom givits en långsiktig prägel för att bygga upp och stötta det som är förutsättningen för morgondagens näringsliv och arbetstillfällena. Det ger inte alltid snabba, mätbara resultat. Men det är nödvändigt, för inom regionalpolitiken finns det, som jag menar, inga genvägar.

Dessutom har regeringen lagt fram särskilda utvecklingsprogram för några hårt drabbade regioner: Norrbotten, Bergslagen, Uddevalla och Timrå. I Norrbotten uppgår satsningarna till 4 miljarder kronor. I Bergslagen och Uddevalla rör det sig också om miljardbelopp.

Jag menar att den omläggning av regionalpolitiken som gjorts av den socialdemokratiska regeringen har legat rätt. För det talar resultaten när det gäller lokaliseringstödet: 12 000 nya jobb i skogslänen och i stödområdet. Det är en imponerande siffra. Det motsvarar redan nu gott och väl tio gånger den berömda bilfabrik som 1988 skall stå klar i Uddevalla.

Regeringens inställning är helt klar: Regeringen kommer att fullfölja den regionalpolitik vi slagit in på. Regeringen kommer inte att vika från de regionalpolitiska målen om rättvisa och regional balans. De ligger fast, och vi skall göra allt för att nå dessa mål.

Men regionalpolitiken måste ständigt anpassas och förnyas. Vi måste anpassa åtgärderna när förhållandena ändras. Vi måste öka insatserna när behoven blir större. Detta är regeringen också beredd att göra.

Infrastrukturen måste förbättras. Det handlar om att förbättra förutsättningarna för bl. a. skogslänen att dra till sig ny industri och nya näringar. Här finns klara brister, bl. a. i Bergslagen. Det här är åtgärder som tar tid att genomföra, och effekterna dröjer, men desto nödvändigare är det att genomföra satsningarna på infrastrukturen nu.

Skogslänen måste få del av tjänstenäringarnas expansion. I dag är det tjänstenäringarna som växer och väntas fortsätta att göra det under de närmaste åren. Regeringen har därför nyligen gett industriverket i uppdrag att kartlägga utvecklingen och lämna förslag på hur man skall kunna påverka förläggningen av den expansionen, så att stödområdena får del av den. På denna punkt utesluter regeringen inte heller vissa tvingande åtgärder.

Turistnäringen bör kunna expandera ytterligare i inlandet. Vi håller på med en studie för att få fram underlag för åtgärder. Det gäller bl. a. att åstadkomma högre beläggning på varje anläggning under en större del av året.

Större satsningar måste göras på teknik- och kunskapsspridning. Vi ser hur Kista norr om Stockholm växer oerhört snabbt, hur Ideon i Lund växer, hur idéer och forskning snabbt ger nya företag. Vi måste få i gång den typen av utveckling också i andra delar av landet. Därför måste uppbyggandet av olika teknik- och utvecklingscentra fortsätta. I dag finns en rad exempel på att dessa centra har stor betydelse för utveckling och breddning av näringslivet i en kommun. Varbergs utvecklingscentrum har arbetat i två år. 30 nya småföretag är resultatet. Rymdsatsningarna i Kiruna är ett exempel på att det går att få i gång denna typ av utveckling också utanför storstäderna och universitetsorterna. Rymden har på kort tid blivit en av de stora arbetsgivarna i Kiruna.

För att komma vidare på detta område har regeringen gett länsstyrelserna och statens industriverk, STU, UHÅ och skolöverstyrelsen i uppdrag att utarbeta förslag till ökade insatser och länsvisa program för teknikspridning.

Jag vill gärna tillägga att regeringen kommer att prioritera det här området. Vi arbetar också med en plan för hur vi skall kunna peka ut orter i skogslänen och stödområdet, där vi skall satsa just på teknik- och utvecklingscentra.

Utbildningsinsatserna måste utformas så att skogslänen blir attraktiva för företag som skall etableras eller expandera. Här har också länsstyrelserna ett uppdrag; de har i uppdrag att göra utbildningsplaner som ett underlag för detta arbete, och regeringen kommer att ge också skolöverstyrelsen, UHÅ och AMS i uppdrag att aktivt arbeta med dessa viktiga frågor. Jag vill särskilt peka på Bergslagen. Här måste näringslivet ställas om från de tunga basindustrierna till utveckling och uppbyggnad av små och medelstora företag i många olika näringar. Utan utbildning kommer detta inte att gå. Därför måste utbildningen spridas ut över Bergslagen. Och jag vill tillägga: Utan en ny syn på småföretag går det inte heller.

En bättre regionalpolitisk samordning mellan olika politikområden måste komma till stånd. Särskilt vill jag nämna utbildning, arbetsmarknad, jord- och skogsbruk, kommunikationer och försvar. Vi måste också skärpa uppmärksamheten, så att inte besparingarna och rationaliseringarna inom den offentliga sektorn får orimliga regionala konsekvenser.

Men ansvaret är också landstingens och kommunernas. Det är inte alltid som landstingen tar regionalpolitiska hänsyn ens inom sin egen region, när det gäller t. ex. uppköp. Den centrala upphandlingen från kommuner, landsting och stat innebär helt säkert att många småföretag ute i regionerna kommer i kläm och därmed också sysselsättningen. Jag har för avsikt att inbjuda ledningarna för Kommun- och Landstingsförbunden till överläggningar kring dessa frågor.

Regeringen har bett ERU göra en studie av olika statliga insatser omfattning och betydelse för utvecklingen i stödområdena. Jag hoppas att det material som vi får från ERU skall ge möjlighet och underlag för att påverka andra områden som politikerna har inflytande över att ta större regionalpolitiska hänsyn och göra större insatser.

Fler arbetsuppgifter från de centrala verken måste decentraliseras till länsstyrelser eller verkens regionala myndigheter. Men också det privata näringslivet, Kooperationen, banker, försäkringsbolag och organisationer av

olika slag har ett ansvar för att motverka centralisering och koncentration av verksamheten.

Det vore fel att koncentrera ansträngningarna att decentralisera enbart på den statliga administrationen. Även andra delar i samhället måste tvingas att ta ett regionalpolitiskt ansvar. Det är inte nödvändigt att alltid förlägga expansionen i storföretag och organisationer till de storstadsområden där man redan finns. Med den nya informationstekniken bör det gå att lägga ut arbetsuppgifter på arbetsplatser ute i regionerna. Jag avser också här att inbjuda till konkreta överläggningar med dem jag nyss räknat upp för att förmå dem att förlägga sin expansion ute i landet.

Herr talman! Enligt dessa riktlinjer kommer regeringen att vidareutveckla regionalpolitiken.

Anf. 126 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Det gläder mig att industriministern ser allvarligt på den oro som man upplever. Det här är ju svåra frågor. Det krävs därför att vi alla helt och fullt hjälps åt för att vi skall kunna komma en bit på vägen.

Jag måste emellertid säga att jag blev litet besviken över industriministerns raljerande. Industriministern sade att de borgerliga partierna ställer region mot region. Men i mitt huvudansförande sade jag att det inte heller för Stockholmsområdet kan vara bra med en så snabb inflyttning som den som nu sker. På det sättet uppstår många olika problem, inte minst när det gäller bostäderna. Men att säga det är väl ändå inte detsamma som att ställa tätort mot glesbygd. Vad jag konstaterade är väl snarare att det uppstår problem för alla berörda i detta sammanhang – vare sig det gäller en snabb inflyttning eller det gäller avfolkning.

Jag kan inte annat än komma tillbaka till resonemanget om flyttlassen, som återigen har börjat rulla. Så var det på 1960-talet och så är det för närvarande. Flyttlassen rullar ju på för fullt.

Många gånger har jag personligen varit ytterst beklämd över att ha behövt skicka i väg ungdomar söderut för att de över huvud taget skulle få ett arbete. I vissa kommuner är det, precis som Per-Ola Eriksson sade, i stort sett bara pensionärer som stannar kvar. Det är en utveckling som vi inte kan acceptera. Vi måste hjälpas åt för att lösa detta problem.

Vi i folkpartiet har länge upprepat kravet på en decentralisering. Vi tycker att besluten skall fattas så nära människorna som möjligt. Man skall således låta länsstyrelserna fatta beslut om t. ex. länsanslagen. Vi tror att det är på den lokala nivån som idéerna finns. Det är där ett sådant här arbete måste följas upp och det är där man behöver fler möjligheter. Under den senaste tiden har det förekommit att det dröjt ett halvt år eller kanske ännu längre tid innan vissa handlingar kunnat färdigställas, och så får det inte vara. Som det är nu måste en småföretagare skicka t. ex. en väl utbildad revisor till Stockholm, där denne på statens industriverk skall redogöra för en viss aktivitet uppe i Norrland. Småföretagaren har dock inte råd med sådant. Dessutom är det orimligt att man skall behöva anlita en expert som i ett och samma ärende först måste besöka banken, utvecklingsfonden och länsstyrelsen i den egna regionen och som därefter måste åka till Stockholm. Jag hoppas alltså på en ytterligare decentralisering. Det är mycket viktigt att en

sådan åstadkommes.

Jag ställde några frågor till industriministern. Jag frågade t. ex. om den regionalpolitiska kommission som man motionerat om. Jag tycker att det är skäligen att kräva en kommentar till hur man ser på en sådan kommission.

En annan fråga lyder: Vad skall vi på det regionala planet säga till människorna i glesbygden? De har ju väntat så många år på ett besked, men hittills har de inte fått något. De har inte hört någonting annat än att flyttlassen fortsätter att rulla.

Anf. 127 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ställde ett antal frågor till industriministern, men denne hann inte besvara mina frågor. Jag hoppas dock att industriministern i kommande replik hinner med det. Jag tycker att mina frågor är väsentliga för den här debatten.

Mönstret i industriministerns agerande i de regionalpolitiska debatterna känns igen från många år tillbaka. Han talar mycket vackert om framtiden. Men om man beaktar det som har hänt tidigare, finner man att spåren faktiskt förskräcker. Vackra ord har uttalats, men konkret har man gjort mindre.

Industriministern säger sig vara glad över att det blir en regionalpolitisk debatt. Men hans uttalanden ger intryck av att han ropar på hjälp. Han vill ju ha förslag till lösningar på den svåra situation som han befinner sig i. Vi i centerpartiet har överlämnat en diger regionalpolitisk motion, så var så god och ta del av den!

Industriministern ropar som sagt på hjälp. Jag måste därför få säga att jag upplever det som ett misstroendevotum från hans sida mot det som han tidigare har presterat på detta område.

Industriministern sade att det inte alltid snabbt kan åstadkommas beslut, och han ser en fara i att ställa förhoppningar på sådana. Men hur var det med Uddevallasatsningen? Fattades inte det beslutet mycket snabbt? Jag tolkar det nästan så att besluten fattas snabbt i de regioner där väljarkåren är rätt stor.

Industriministern konstaterar att det var färre arbetslösa under det tredje kvartalet 1985 än tidigare. Det är klart att det har varit högkonjunktur, men det är kanske också så, att det finns ett samband mellan den omfattande utflyttningen från skogslänen de senaste åren och de nu allt lägre arbetslöshetstalen. Det är inte säkert att de är ett resultat av en aktiv regionalpolitik utan av en aktiv utflyttningspolitik.

Samtidigt säger industriministern att människorna nu flyttar betydligt kortare sträckor än de gjorde på 1960-talet. Om jag har förstätt geografin på rätt sätt, är det lika långt mellan Gällivare och Stockholm i dag som det var på 1960-talet. Vi vet att en stor del av dem som flyttar från skogslänen flyttar till Stockholmsregionen. Det var 9 306 personer från skogslänen som fick starthjälp år 1984, och det var 10 912 personer år 1985. Under denna tid fick 19 000 människor starthjälp, som i första hand innebar hjälp att flytta till storstadsregioner. Det är inte ett särskilt bra betyg på den regionalpolitik som har bedrivits de senaste åren.

Anf. 128 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall naturligtvis inte bestrida att det ligger mycket i industriministerns betonande av den lokala befolkningens initiativ, deras tänkande och deras vilja att ställa upp för sin region, öka sitt självförtroende, bryta passivisering och sådant som kan vara följden av en regional kris. Decentraliseringen av den regionalpolitiska verksamheten och av de glesbygdspolitiska insatserna har också varit viktig och skapat större flexibilitet.

Man får samtidigt inte heller gå till den motsatta extremen, att man alltför mycket underskattar den nationella politikens betydelse. De underliggande krafter som hela tiden automatiskt verkar på det sättet att de ger upphov till en ökad regional obalans, som verkar dagligen, kontinuerligt, är så kraftiga att det fordras en beslutsam nationell politik och nationella insatser för att de skall kunna neutraliseras, eftersom varje region för sig inte orkar med det. Det gäller t. ex. vilken attityd man har till själva utrymmet på den offentliga sektorn och speciellt för den kommunala expansionen. Det gäller den nationella järnvägspolitiken, vilka resurser man är beredd att ställa till förfogande för de mindre högskolorna. Jag tänker då inte bara på att de mindre högskolorna skall vara centra för sådant som teknologi och företags ekonomi, de har också en roll att fylla i den allsidigare skolningen och kulturen ute i regionerna.

Det finns också en både svår och angelägen uppgift för den nationella politiken, i så måtto att den skall se till att när t. ex. insatser görs i skogslänen skall det inte huvudsakligen ske i kustregionen utan också inom skogslänsregionen i stort, inom riksregionen, för en bättre balans mellan kustregion och inland.

Det är också den nationella politikens skyldighet att försöka motverka de tendenser till fragmentisering som finns t. ex. inom glesbygdspolitiken, där man kan ifrågasätta om insatserna inte sprids ut på ett sätt som gör dem mindre effektiva. Man måste också, enligt min mening, motverka den tendens som finns att slå sönder och fragmentisera en del samhälleliga verksamheter, inte minst under frikommunsförsökens paraply. Man måste hela tiden hålla i minnet att den nationella integration, enhet, likvärdighet och likformighet som har skapats genom de offentliga verksamheternas utbyggnad är en stor fördel för regionerna. Man får då inte tillåta att klyftor skapas som gör att de eftersatta regionerna får en sämre service jämfört med de mer expanderande.

Jag skall återkomma i en senare replik till fondernas uppgift, som också här är central och som jag vill att industriministern skall kommentera.

Anf. 129 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag välkomnar verkligen den nyväckta regionalpolitiska debatten och jag noterade att Sigge Godin blev förtörnad över att jag placerade honom i de borgerliga leden när det gäller kritiken av regionalpolitiken. Jag får be om ursäkt för det. Jag tyckte Godin hade rent balanserade åsikter nu, och därför skall jag koncentrera mig på centern och Per-Ola Eriksson. Det behövs en konstruktiv debatt om vi skall få fram nya idéer om hur regionalpolitiken skall utvecklas.

Det har varit ont om idéer från alla håll, jag upprepar det, även från

centern. Det nya som fanns i den regionalpolitiska utredningen har redan genomförts, och centerns krav där, utöver majoritetens, innehöll bara ett enda förslag – förslaget om sänkta socialavgifter i det inre stödområdet. Det är heller inget nytt. Det provas redan i Norrbotten. Än är det för tidigt att uttala sig om eventuella effekter av detta.

En av de mest nyväckta i den här debatten måste jag ändå säga är just Per-Ola Eriksson. Han satt med i den regionalpolitiska utredningen utan att där presentera några revolutionerade tankar eller förslag. Centern talar nu om borttagande av statsskatten i det inre stödområdet. Inte heller detta tycker jag är något direkt revolutionerande förslag. Det är svårt att leda i bevis att det skulle vara statsskatten för enskilda personer som hindrar en utveckling av näringslivet i skogslänen. Men det är slarvigt, och jag vill gärna säga oansvarigt, av centern att basunera ut att skattesänkningar och avgiftsborttagande i ett enda hugg skulle lösa problemen i skogslänen. Så enkelt är det inte! Därför varnade jag i mitt första inlägg för att det är farligt att försöka inbilla människorna i skogslänen att det skulle finnas enkla lösningar. Om man kunde lösa de regionalpolitiska problemen med Per-Ola Erikssons slagord, då skulle alla problem för länge sedan ha varit lösta!

Nu noterade jag med tillfredsställelse och jag känner mig också litet hedrad av att Per-Ola Eriksson i dag slutade sitt huvudanförande med att sätta sin tillit till undertecknad, till industriministern. Det är tryggt för folket i skogslänen att det är en socialdemokratisk regering som får leda utvecklingen. Det budskapet är vi tydligen överens om.

Problemen i skogslänen beror på att förutsättningarna är sämre där än i andra delar av landet – förutsättningarna att locka till sig och utveckla nya företag. Det är detta problem som måste angripas, och det gör man inte i en handvändning. Det krävs ett långsiktigt och tålmodigt arbete för att åstadkomma något sådant. Det arbetet har regeringen inlett genom stora satsningar på teknikutveckling, teknikspridning, utbildning, uppbyggnad av teknik- och utvecklingscentra m. m. och det arbetet måste fortsätta. Kommunikationer och allmän infrastruktur måste förbättras. Jag menar att endast den typen av åtgärder kombinerade med lämpliga former av etableringsstöd kan åstadkomma en önskad utveckling i skogslänen. I detta avseende har lokaliseringsstödet mycket stor betydelse. 12 000 nya jobb under tre år är inget dåligt resultat.

Nu vill centern tillsätta en ny utredning som bl. a. skall komma med förslag till denna typ av åtgärder. Detta kallar jag heller inte för något konstruktivt förslag till att utveckla regionalpolitiken. Det behövs inte utredas. Och åtgärderna är redan på gång. Om vi kan få fram lämpliga åtgärder utan långa utredningar så skall de åtgärderna sättas in.

De övriga förslagen i centermotionen är heller inga nyheter. De handlar om mera pengar till länsanslagen, mera pengar till glesbygdstödet, mera pengar till utvecklingsfonderna, satsning på inhemsk energi och allmänna positiva uttalanden om att besparings- och rationaliseringsåtgärder inte får leda till ökad koncentrationsutveckling i samhället. Det budskapet hoppas jag att Per-Ola Eriksson predikar för den honom närstående bondekooperationen, som inte har varit så värst blygsam när det gäller att centralisera och lägga ned enheter och sysselsättningstillfällen i skogslänen. Jag kan ställa upp

för dessa förslag, men pengar till regionalpolitiska insatser är det för närvarande ingen brist på. Det är brist i vissa län, och det uppmärksammar vi, men vi har nyligen föreslagit riksdagen att fylla på med 100 milj. kr. Vi skall se till att det inte behöver vara brist på pengar till ekonomiskt sunda projekt. Det är vad som gäller. Inget sunt ekonomiskt projekt har förblivit orealiserat under de senaste tre åren. Däremot har vissa projekt blivit liggande, och vi har sagt nej till andra projekt. Skogslänen tjänar inte på att man sätter in åtgärder som kommer att blomma bara över en sommar.

De allmänna positiva uttalandena kan jag också instämma i, men det för knappast regionalpolitiken framåt. Det är konstruktiva förslag till insatser som behöver utvecklas. Centern försöker här skapa en myt att de har lösningarna. Men det är inte så. Er motion visar att ni är lika idéfattiga nu som under era regeringsår. Det var ju då som ni vände skogslänens positiva utveckling till en negativ utveckling. Ni slog ut skogslänens industrier, och det är de problemen som ni skapade under de borgerliga regeringsåren som nu blommar ut och som vi måste brottas med.

En nyhet finns i centerns motion om regionalpolitiken, det vill jag erkänna. Det är två sidor om Stockholmsregionens skönhet och om nödvändigheten av att öka mångfalden i innerstaden och skapa närhet mellan arbete, boende, service och fritid. Jag har ingenting emot att centern också tänker på stockholmarna. Jag förstår att det behövs efter höstens valresultat. Men det är dock något överraskande att ta med detta i en motion som heter Offensiv regionalpolitik. En nyhet och innovation är det onekligen.

Per-Ola Eriksson var gramse över att jag talade vackert om framtiden. Jag vill gärna säga följande till honom: Det är bättre att tala vackert om framtiden än att, som Per-Ola Eriksson gör, bara beskriva den i mörka färger. Det är en farlig signal till människor över huvud taget, men det är en farlig signal särskilt till människorna i skogslänen och glesbygden att allt är bara dystert och att det inte finns möjligheter att vända utvecklingen. Centern och Per-Ola Eriksson skulle tjäna litet mer på att tro mer på framtiden och på våra möjligheter att tillsammans nå regional balans och rättvisa, och då inte sätta region mot region.

Det var intressant att Per-Ola Eriksson tog upp Uddevalla igen. Jag märker ofta i debatten var centern har varit framme. I västra Sverige kritiserade man under valrörelsen mig och regeringen för att satsa för litet i Uddevalla. Men när jag var i Avesta under valrörelsen fick jag höra hur ledande centerpartister, t. o. m. Thorbjörn Fälldin, hade varit där och sagt att regeringen har satsat alla pengar i Uddevalla, och nu finns det inga pengar kvar till Bergslagen. Det är ohederlig politik. Men det är också en mycket underlig politik. Det skulle innebära att regeringen inte skulle få sätta in insatser i en region där man vill lösa regionalpolitiska eller industripolitiska problem.

Centern har nu öppet deklarerat, om den här tidningen återger saken rätt, att man inte kan tänka sig att under några förhållanden gå in med olika stöd i Malmöregionen om det skulle behövas i ett visst läge. Jag förstår att det var ett direkt budskap till Ulla Tillander, som fanns i kammaren för en stund sedan, och till människorna i Malmöregionen att de inte kan vänta sig något ifrån centern.

De engångsinsatser som vi gör och som är nödvändiga också utifrån regionalpolitiska utgångspunkter påverkar inte vår politik i skogslänen, där det behövs långsiktiga insatser. Därför vädjar jag att vi skall hyfsa denna debatt något så att inte motsättningarna försvårar det regionalpolitiska arbetet. Medel till de insatser vi gjorde i Uddevalla anslogs vid sidan av anslagen till det regionalpolitiska stödet. Inga pengar togs från skogslänen. Det är viktigt att vi kan hävda den linjen. Vi kan säga till skogslänens folk att de stora insatserna har regering och riksdag satt in i skogslänen för att förbättra utvecklingen där, men det har inte skett på bekostnad av någonting annat. Det är just denna motsättning, som centern försöker skapa i den regionalpolitiska debatten, som jag tycker är otäck.

Anf. 130 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för den ursäkt som han framförde till mig, men att den skulle få de konsekvenser som den fick – att han inte hade något som helst intresse av att svara på de frågor jag ställt eller kommentera de förslag som folkpartiet lagt fram – är märkligt och beklagligt.

Jag vet inte om industriministern har hunnit med att få mina frågor av sina medhjälpare. En av frågorna gällde den kommission som man nu vill ha på det här området därför att oron ute i bygderna är så stor. Tycker inte industriministern att det skulle vara väsentligt att starta en sådan verksamhet – detta är viktiga frågor, och det är hög tid att man har åsikter om dem. Vad skall vi säga till människorna ute i glesbygden, Thage Peterson? Skall vi bara säga: Vänta och se så får ni kanske besked!

Folkpartiet skulle komma med några förslag, sade industriministern. Vi vill ha till stånd generella åtgärder, har vi sagt. Vi vill öka länsanslaget med 100 miljoner, vi vill ha differentierade sociala avgifter, som åstadkommer en omfördelning – det kostar alltså ingenting – vi vill ha regionalpolitiskt stöd till fler branscher, vi vill ha persontransportstöd även för egenföretagarna, vi vill ha till stånd en utjämning av teletaxorna, vi vill givetvis avskaffa löntagarfonderna, så att pengarna kan användas i de områden där de genereras. Det är några exempel på vad folkpartiet kan bidra med. Jag hoppas att vi kan vara till litet hjälp när vår motion skall behandlas och att man beaktar våra åsikter.

Jag skulle också vilja säga att flera folkpartitalare så småningom kommer upp i debatten – de kommer att presentera ytterligare förslag på regionalpolitikens område.

Anf. 131 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att industriministern inte vill svara på mina frågor. Däremot använde han en stor del av sin repliktid till att raljera – det ger inga nya jobb, bara litet merarbete åt riksdagens stenografer.

Jag vill påminna industriministern om mina frågor – han har ju möjlighet att återkomma i debatten.

Industriministern säger att man inte skall ställa regioner mot varandra. Vi har inte ställt några regioner mot varandra. Men då vi talar om att vi måste ha en balanserad och lugn utveckling i Stockholm är det av hänsyn till människorna i Stockholm. När vi säger att industriministern skall visa samma snabbhet då det gäller glesbygdregioner som han visade då det gällde

Uddevalla och kanske är på väg att visa då det gäller Malmö, är det av omtanke om en ort som t. ex. Stensele i Västerbotten, där ju Kockums har varit engagerat. Det vore angeläget att industriministern visade samma snabbhet när det gäller Västerbottens utpräglade glesbygd som han visar när det gäller andra delar av landet.

Herr talman! Jag har aldrig hyst någon särskilt stor tilltro till industriministern – det vill jag understryka. Jag pekade i mitt anförande på Norrländska Socialdemokratens uppmaning: Nu är det dags att ta i litet mera.

Jag konstaterade att under de tre år som industriministern haft ansvaret för regionalpolitiken har våra skogslän tappat 16 000 människor. Åldersstrukturen har blivit alltmer ogynnsam. Det har skett en befolkningskoncentration till storstadsregionerna på drygt 45 000 personer.

Nu har industriministern några år på sig före 1988 års val att visa om de vackra ord som han använde i den inledande delen av debatten har något verkligt innehåll eller om de bara har karaktären av valbroschyr. Jag tror att det är viktigt att industriministern tar våra förslag i den regionalpolitiska motionen på allvar och försöker få den socialdemokratiska riksdagsgruppen att ställa upp bakom vårt krav på en uppräkningsplan av länsanslaget till exempelvis 3/4 miljard. Det är viktigt att man får pengar till en satsning på teknik, inte bara i Kista, som växer upp mycket snabbt, utan också i andra delar av landet. Man bör få en bättre fördelning när det gäller de nedsatta socialförsäkringsavgifterna, så att de inte i första hand kommer kustregionerna i Norrbotten till del i stället för de sämst ställda kommunerna i Norrlands inland.

Jag tror att det är viktigt att industriministern använder de år som återstår till 1988 års val till mera konkreta regionalpolitiska insatser än vad vi hittills har varit vana vid. Om han inte gör det, så kommer han säkert att få ta emot många nya namnunderskrifter från människor som är förtvivlade över regeringens insatser på det regionalpolitiska området.

Anf. 132 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har flera gånger tidigare i debatten berört den stora allmänna centralisationen och transnationaliseringen av kapital, som ju bl. a. ligger bakom tendensen till regionala obalanser och som också har en hel del andra negativa följder. Den påverkar på ett negativt sätt landets nationella, ekonomiska, industriella och teknologiska självständighet, och den befrämjar ofta en typ av anpassning i produktion och arbetsliv till tekniska lösningar som icke står i särskilt god överensstämmelse med mänskliga och sociala mål och behov.

Eftersom vi har dessa tendenser behövs det, och kommer framdeles att alltmer behövas, en växande sektor inom ekonomin som driver en produktion som inte är ensidigt beroende av dessa transnationella och importerade mönster, och som kanske kan tillämpa teknologin och arbetsmetoderna på ett alternativt, ett annorlunda sätt – i motsättning till det som nu tvingas på oss av den allmänna utvecklingstendensen.

I uppbyggnaden av en sådan växande alternativ sektor i ekonomin kan naturligtvis den samhälleliga kapitalbildningen, och då speciellt fonderna, spela en aktiv roll. Detta sammanfaller i mycket hög grad med behovet av att

de spelar en mer aktiv roll i de regionala ekonomiernas utveckling. För närvarande uppträder ju fonderna ändå, med vissa regionala undantag, i stort sett som traditionella placerare. Därmed anpassar också de sig till centralisationstendensen i den allmänna investeringens mönster, i kapitalbildningen.

Thage Peterson får väl flera tillfällen framöver att beröra dessa frågor, för de kommer upp senare under riksdagssessionen. Jag skulle gärna se att han något kommenterade hur han ser på fondernas roll i den regionala ekonomin. Det är ju tyvärr så, att den borgerliga oppositionen, speciellt centern, har en viss poäng när den pekar på hur en del län, t.ex. Norrlandslän, får betala in till löntagarfonderna men sedan inte får del av deras placeringar.

Allra sist i denna sista replik som jag har skulle jag vilja ge en kort uppmaning till industriministern. Vi har här talat om många regioner och deras problem. Jag vill uppmana honom att också spara uppmärksamhet och resurser för vad som sker, och vad som behövs av insatser, i Blekinge län. Det är ett län som har det svårare än vad man i den politiska diskussionen många gånger pekar på och tror.

Anf. 133 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill gärna säga att det vore önskvärt att vi omedelbart kunde vända den negativa befolkningsutvecklingen på samma sätt som vi gjorde i början av 1970-talet. Men låt oss medge att det är oerhört starka krafter som måste tyglas och kanaliseras in i andra banor. En lössläppt marknadsekonomisk utveckling leder obönhörligen till koncentration till storstäderna och några få regioner i landet. Det kan inte bestridas att företag och organisationer åtminstone kortsiktigt har fördelar av att ligga nära varandra och nära de stora marknaderna.

Därför måste regionalpolitiken arbeta med att minska skillnaderna mellan dessa regioner och andra. Det är därför som jag är så helt övertygad om att arbetet måste koncentreras på insatser för att förbättra infrastrukturen och förbättra varje regions naturliga förutsättningar att utvecklas.

Samtidigt måste detta ske utan att tillväxtkraften i den totala ekonomin skadas. Särskilt mot bakgrund av de stora problem den svenska ekonomin fortfarande brottas med är det nödvändigt att ta till vara alla möjligheter till utveckling och tillväxt. Annars förvärras ju problemen, och resurserna för satsning på regional utveckling minskas. Detta måste också läggas till i den regionalpolitiska debatten, annars för den oss fel. Det är inte minst på den här punkten som det har varit så våldsamma överdrifter under senare tid.

Jag delar den uppfattning Jörn Svensson framförde i sitt första inlägg om nödvändigheten av en nationell politik. Det vore farligt också för regionalpolitiken och våra möjligheter att skapa resurser för den, om vi bortsåg från att Sverige måste betraktas som en helhet.

Jag har sagt tidigare i dag vid frågestunden, Per-Ola Eriksson, att det har varit oerhört svårt att få ett gensvar från de privata industriföretagen och industrikoncernerna på den vänliga ekonomiska politiken och politiken för industriell tillväxt, ett gensvar från deras sida så att de är beredda att förlägga verksamhet och göra nyetableringar i skogslänen. De har varit så väldigt

bundna till att just koncentrera tillväxten till orter och regioner där de redan är etablerade eller till orter och regioner som har en väl utbyggd infrastruktur.

Vid mina kontakter med näringslivet får jag ständigt höra – det gäller speciellt Bergslagen och inre stödområdet – att där saknas de rätta vägarna, där är inte kommunikationerna utvecklade, där är utbildningstillgången sämre, där finns inte teknikutvecklingen och därför anser man att man inte kan etablera sig där. Jag skulle kunna delge kammaren många exempel på svar från de privata företagen med den här bakgrunden.

Därför är jag helt säker på att jag ligger rätt i regionalpolitiken när jag hävdar att en viktig del av det regionalpolitiska arbetet är att förbättra infrastrukturen och öka regionernas möjligheter att konkurrera om tillväxten och därmed om olika etableringar. Det är i denna miljö och med utgångspunkt i de här förhållandena som de regionalpolitiska satsningarna skall göras.

Regional utjämning måste därför åstadkommas jämsides med största möjliga tillväxt för att skapa nya resurser. Jag erkänner att detta är en svår balansakt, men självfallet bör det gå. Jag ser det som ytterst värdefullt, om vi i Sveriges riksdag skulle kunna få en samling kring regionalpolitiken, där vi lugnt och sansat kunde diskutera hur vi skall gå vidare för att snabbt nå de regionalpolitiska målen, utan att vi för den skull skadar Sveriges totala intresse av ekonomisk tillväxt och effektivt utnyttjande av våra resurser.

Därför hoppas jag att den fortsatta behandlingen i Sveriges riksdag av de regionalpolitiska frågorna skall präglas av en sådan gemensam syn, att vi måste åstadkomma förbättringar i regionalpolitiken så att regional balans snabbare kan uppnås.

Anf. 134 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har med intresse lyssnat till den tidigare debatten om de regionala frågorna. Inte minst har jag varit intresserad av att höra vad industriministern har att säga.

Den statistikredovisning som industriministern gav stämmer rätt illa med verkligheten. Jag tror att det är mycket viktigt att industriministern gör besök i glesbygderna och tar reda på hur de verkliga förhållandena ser ut. Jag tror att de där statistiska uppgifterna förlorar sin verklighetskaraktär vid ett sådant besök.

Jag vill instämma i en del av vad industriministern sade. Det är inga enkla lösningar som står till buds då man skall komma till rätta med den regionala obalansen i landet. Det gäller att uppmuntra människorna i glesbygderna, så att de blir optimistiska med tanke på framtiden, för utan optimism kommer glesbygden att dö.

Då det gäller att befordra optimismen besitter naturligtvis regeringen, och i första hand industriministern, de verktyg som behövs. Jag hoppas att den koncentration på uppgiften som har präglat industriministerns anförande här i dag också omsätts i verklig handling ute i bygderna.

Industriministern tog teknik- och utvecklingscentra som exempel på de satsningar som kan vara värdefulla för framtiden. Jag måste fråga industriministern: Var finns dessa teknikcentra i glesbygden? Jag vet att man har startat

teknikcentra i Lund och i anslutning till universiteten, men i glesbygderna har jag inte hört talas om några teknikcentra. Jag tror att just åtgärden att föra ut tekniken i glesbygden och omsätta den i industriell drift kan vara ett sätt att få liv i den industriella verksamheten.

När man talar om flyttningsströmmarna bör man komma ihåg att det inte bara finns flyttningsströmmar mellan t. ex. Norrland och storstadsområdena, utan också en stor flyttningsström som går från inlandet ned till kustbygderna. Den flyttningsströmmen är ju i högsta grad ödesdiger för de bygder som utarmas, även om denna befolkningsreserv sedan samlas vid vissa större centra nere vid kustområdena.

Det är den verkliga glesbygden som lider svårt under de nuvarande förhållandena, och det är här den stora utarmningen sker.

Jag beklagar att industriministern måste lämna kammaren, varför jag inte får några svar på mina frågor. Jag vill ändå framföra en del förslag hur man skulle kunna komma till rätta med de svårigheter som glesbygderna har då det gäller att få fart på den regionala politiken.

Jag tror att en viktig sak i sammanhanget är att få en ökad förädling av råvarorna i anslutning till råvarukällorna. Om jag tar skogen som exempel kan jag säga att med varje plank och varje oförädlad stock som vi skickar från skogsområdena ner till de expansiva områdena i Syd- och Mellansverige och till utlandet utan förädling, med varje sådan stock och plank skickar vi också bort arbetstillfällena från våra glesbygder. Dessa arbetstillfällena hade kunnat komma väl till pass då det gäller att ge våra ungdomar jobb.

Det är också viktigt att man satsar på en infrastruktur. Industriministern nämnde att man förbereder en större satsning på turismen. Detta vill jag välkomna. Det är utomordentligt bra om vi kan få en satsning på turismen, för det är ju en råvara som vi kan sälja från glesbygdensområdet. Här kommer kommunikationerna in som en mycket viktig del i komplexet. Jag vill uppmana regeringen att ha ett samarbete över departementsgränserna. Vi behöver alltså ha hjälp av kommunikationsdepartementet för att ordna kommunikationerna på ett sådant sätt att turisterna kan komma till vårt område och ta del av de begivenheter som naturen erbjuder och av de fina anläggningar som vi har där. I Västerbotten har vi stora svårigheter då det gäller kommunikationer till övriga delar av landet. Det finns inga sovvagnar på tågen till större centra i inlandet och i fjällvärlden. SJ har inte resurser att ta fram dessa sovvagnar. När man besöker resebyråerna här i Stockholm och försöker sälja turismen till den här delen av landet får man svaret att kommunikationerna är så dåliga att man inte kan tillråda turisterna att åka dit. Det är naturligtvis nedslående att få sådana besked. Jag vill än en gång betona att vi här behöver verklig hjälp för att få en bättre ordning.

Vi har också svårigheter med att locka till oss turister som utnyttjar chartertrafik. Det finns ett militärt flygfält i Gunnarn, i centrum av Västerbotten. Under mycket lång tid har landshövdingen i Västerbotten, olika myndigheter och institutioner försökt att få detta flygfält öppnat för den civila chartertrafiken. Men byråkratin har lagt hinder i vägen. Nu hoppas jag att vi snart kan få begagna detta flygfält för civilt ändamål. Det skulle betyda otroligt mycket då det gäller att hjälpa upp turistnäringen i den här delen av Sverige.

Jag vill också påpeka att det norrländska jordbruket spelar en mycket viktig roll för regionalpolitiken och möjligheterna att bereda sysselsättning. Möjligheterna inom det mindre jordbruket har i mycket hög grad underskattats. Jag vill peka på att nya arbetstillfällen i jordbruket med statliga stödmedel i genomsnitt drar en kostnad på ca 70 000 kr., medan motsvarande nya arbeten inom tillverkningsindustrin skulle kosta närmare 400 000 kr. Jag tycker att den siffran visar att det är möjligt att skapa sysselsättning även inom jordbruket. Också här är det viktigt att de olika departementen arbetar över departementsgränserna.

För en regional utveckling i Norrland spelar Umeå universitet, lantbruksuniversitetet i Umeå och tekniska högskolan i Luleå en stor roll. Dessa läroanstalter har öppnat nya utbildningsmöjligheter för den norrländska ungdomen. Med den forskningsverksamhet som bedrivs där har det skapats en ny och mera progressiv profil åt landsändan. Träteknikutbildningen och forskningen på samma område i Skellefteå är också viktiga i detta sammanhang. Jag anser att det är viktigt att definitivt slå hål på myten om Norrland som ett i förhållande till övriga Sverige underutvecklat område. Ett verksamt medel härför skulle vara om Umeå universitet – det här är ett förslag som industriministern efterlyste – fick bli värd för den superdator som landets tekniska expertis anser behöva anskaffas. Den behöver anskaffas för att vi skall kunna hävda oss i den alltmer hårdnande konkurrensen med utlandet inom datateknikens område. Orsaken till att den bör placeras i Umeå är naturligtvis bl. a. av regionalpolitisk art men dessutom att Umeå universitet ligger långt framme inom datatekniken. Där finns lokaler och personal redo att ta emot superdatorn. En placering av en superdator här skulle ha en mycket stor psykologisk betydelse. Det skulle vara en oerhörd stimulans för forskningen och utbildningen i Norrland. Betydelsen av detta psykologiska lyft kan inte nog uppskattas. Jag vill också betona i det här sammanhanget att placeringen av en superdator är geografiskt neutral, dvs. den opererar oberoende av avstånd.

Till sist vill jag peka på kulturområdet och framhålla att de resurser för TV-produktion som finns i landet nu används mycket ensidigt. Under budgetåret 1984/85 skapades 64 % av den svenska TV-produktionen i Stockholm, 11 % i Göteborg och 10 % i Malmö. Ytterligare 10 % gjordes i Syd- och Mellansverige utanför de tre största städerna, men bara 5 % i Norrland – trots att TV-anläggningarna i Luleå, Umeå och Sundsvall moderniserats på lokal- och tekniksidan.

I det regionalpolitiska sammanhanget kan man inte nog betona vikten av att norrländsk kultur får större genomslagskraft än hittills, och televisionen är ett mycket viktigt medium i detta sammanhang. Särskilt viktig är utvecklingen av s. k. tung produktion, dvs. manusbunden och gestaltad produktion av mer dramatisk karaktär. Vi norrlänningar ser det som en stor angelägenhet att till övriga landet sprida kunskap om Norrland, och då inte minst om vår kultur och särart på skiftande områden.

Avslutningsvis vill jag sammanfatta det hela: Vi tar gärna emot en invitation och accepterar en samling kring regionalpolitiken. Industriministern sade att han skulle välkomna en sådan samling. Jag hoppas att den då kan genomföras i en lugn och avspänd atmosfär och att man utgår från de

verkliga förhållandena i glesbygden och inte försöker dölja verkligheten bakom statistik och siffror. Det är människor det gäller i det här fallet!

Anf. 135 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! I den allmänpolitiska debatten har hittills inte sagts mycket om energipolitiken. Det har dock efter valet hänt åtskilligt som jag tycker bör noteras i denna debatt. Socialdemokraterna har gjort en markant helomvändning och i långa stycken anslutit sig till centerns energipolitik. Vi noterar självfallet detta med tillfredsställelse.

DN kommenterade den socialdemokratiska omvändelsen i sin huvudledare den 4 december 1985 på följande sätt:

”Ser man kärnkraftsdebatten i backspegeln, framträder centerpartiets våldiga framgång. Partiet har lyckats vända den övertro på kärnkraften som höll på att ge oss 25 eller fler reaktorer. Och fått en majoritet att i stället tro på hushållning och miljövänliga alternativ.”

På samma sätt är den verklighetsbeskrivning som energiminister Birgitta Dahl gör ett slående bevis på hur rätt centern haft i sina bedömningar: ”Dagens energiförbrukning är bara 60 % av vad vi” – socialdemokraterna – ”förutsåg och planerade för tio år sedan, t. o. m. så sent som 1980–1981. För tio år sedan var energiförbrukningen 400 TWh. Vi” – socialdemokraterna – ”planerade för att vid mitten av 1980-talet använda 540 TWh.”

En bekännelse kan knappast göras mer rakt och klart. Birgitta Dahl säger rent ut att socialdemokraterna hade fel men att kunskapen nu är bättre och att man kommer att handla därefter. Vi i centern har tagit fasta på denna deklARATION och kommer självfallet att stödja regeringen, om den för centerpolitik.

Birgitta Dahl redovisar också en turordning för att ersätta kärnkraften som i väsentliga delar stämmer med centerns partimotion i ämnet. Först kommer hushållning och effektivare energianvändning, därefter ny värmeteknik inkl. solenergi, inhemska bränslen, värmepumpar och naturgas, för det tredje en mycket medveten elanvändningspolitik och i sista hand ny elproduktion, som mottryckskraft och vindkraft.

Om vi utnyttjar de möjligheter som finns att enligt detta ”kårschema” ersätta kärnkraften, kommer det att bli mycket lönsamt för Sveriges el- och värmekonsumenter.

Herr talman! Av vad jag har sagt framgår med all tydlighet att centern ser positivt på den socialdemokratiska omvändelsen i energipolitiken. Vi vill nu se den nya politiken omsatt i praktisk handling. Ett första prov på att det finns en överensstämmelse mellan ord och handling blir regeringens ställningstagande till byte av ånggeneratorerna på Ringhals 2.

Det hävdas från Vattenfall, statens energiverk m. fl. att det skulle vara lönsamt att byta ånggeneratorerna på Ringhals 2. Jag hävdar att lönsamhetsberäkningarna är konstruerade för att bevisa en god lönsamhet och att de i flera avseenden inte beaktar den verkliga situationen på energimarknaden. Jag skall peka på några förhållanden som inte beaktats.

På grund av att vi använder allt större del av elströmmen för uppvärmning/elvärme har vi fått ett mycket köldkänsligt elsystem. Så snart temperaturen sjunker några grader under noll i hela landet får vi mycket besvärande

toppbelastningar som medför dyr oljebaserad elproduktion och stora risker för driftstörningar genom överbelastningar i ledningsnätet. Genom att nästan hela ökningen av elanvändningen de senaste åren har utgjorts av elvärme finns det, sedan Forsmark 3 och Oskarshamn 3 – de två förhoppningsvis sista kärnkraftsreaktorerna – tagits i bruk, inte plats för Ringhals 2 som fullvärdig basproduktion, utan att man samtidigt gör en mycket omfattande utbyggnad för topplastproduktion och för stärkning av distributionsnätet. För att så att säga "primagöra" strömmen från Ringhals 2 krävs det en effektutbyggnad i storleksordningen 150 % av Ringhals 2:s egen effekt. Därtill kommer betydande kostnader för nätförstärkningar. Det är lätt att förstå att detta blir dyrt. Ändå räknar både Vattenfall och statens energiverk med högsta pris för primaström för att få lönsamhet på bytet av ånggeneratorerna, men de tar inte upp en enda krona i kostnad för att "primagöra" denna ström. Detta är anmärkningsvärt, och det är i högsta grad ansvarslost gentemot de svenska elabonnenterna.

Ett drastiskt bevis för vilken ekonomisk betydelse elsystemets köldkänslighet har fick vi förra året, som var ovanligt kallt. Då steg genomsnittspriset för el på kraftbörsen med inte mindre än 80 %, från ca 9 till 16 öre/kWh. Att mot denna bakgrund drastiskt öka elsystemets köldkänslighet utan att vidta några kompenserade åtgärder innebär stora risker och framför allt onödiga kostnader för elabonnenterna.

Om Vattenfall skall ta ett rimligt ansvar för sina kunder, måste verket sälja i stort sett all ström från Ringhals 2 utan några effektgarantier. Det innebär lägre pris och att abonnenterna själva svarar för den reservkapacitet som krävs. Alternativet är betydande investeringar i effekt för topplast och nätförstärkningar. I båda fallen blir bytet av ånggeneratorer på Ringhals 2 klart olönsamt. Det bästa alternativet är att nu stänga av Ringhals 2 och i stället redan i dag satsa på framtidsalternativet, ökad användning av biobränsle och effektivare energianvändning.

Vi kan på så sätt ersätta den energi som Ringhals 2 skulle ha kunnat producera till lägre kostnad för konsumenterna. Sysselsättningen ökar med ca 1 000 årsarbeten. Vi får mindre använt kärnbränsle att ta hand om, och självfallet minskar de skadliga stråldoserna.

Vid en verklighetsförankrad totalanalys måste var och en komma till slutsatsen att centerns förslag att satsa på ökad användning av biobränsle och effektivare energianvändning är vida överlägset alternativet att byta ånggeneratorerna på Ringhals 2.

Herr talman! Det är konsumenterna, miljön och sysselsättningen som centern värnar om med sitt förslag. Vi hoppas att socialdemokraterna, och även de övriga partierna, skall vara mäktiga att frigöra sig från kraftintressenas maktsfär och förena sig med centern, för konsumenternas och Sveriges bästa.

Anf. 136 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Riksdagen har för mindre än ett år sedan beslutat om mål och riktlinjer för den framtida regionalpolitiken. Målen är att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet.

Vi har nu en situation där nära 70 % av befolkningsökningen i Sverige hamnar i Stockholmsregionen. Det har gått så långt att ett borgarråd i Stockholm i Dagens Nyheter den 29 december 1985 sade: "Nu måste statsmakterna ingripa. De måste se till att det finns jobb i alla delar av landet, så att folk inte tvingas flytta till Stockholm för att få arbete." För 1985 kunde Stockholmsregionen redovisa ett flyttningsöverskott på inte mindre än 11 000–12 000.

Det märkliga är att det endast ett tiotal mil från denna expansiva region, i Eskilstunaområdet, i Västmanlands län och i Örebro län, har ägt rum en ständigt pågående befolkningsminskning sedan början av 1970-talet. Här ligger också den region som industriministern i samband med behandlingen av den regionalpolitiska propositionen konstaterade var den mest sargade av våra industriregioner, nämligen Bergslagen.

Hur kan det komma sig att ett borgarråd i Stockholmsregionen ropar på hjälp därför att denna region växer så snabbt, medan det bara något tiotal mil därifrån, i kommunerna som tillhör Bergslagsdelegationen, hörs högljudda rop på hjälp att stoppa den pågående utflyttningen? Det beror, som borgarrådet i Stockholm mycket riktigt påpekar, på att det inte finns tillräckligt med jobb.

Nära 5 000 jobb har försvunnit enbart i Västmanland under 1980-talet. Anledningen är de strukturförändringar som skett inom våra basindustrier – gruv-, järn- och stål- samt skogsindustrin – och den pågående utvecklingen av Sverige från ett industrisamhälle till ett informations- och servicesamhälle. Denna förändring av samhället uppställer speciella villkor för hur näringsliv och sysselsättning skall utvecklas. Det krävs tillgång på högre utbildning och forskning, ett utbud av kvalificerad teknisk och ekonomisk produktionservice, en arbetsmarknad för såväl kvinnor som män samt inte minst yrkesutbildad arbetskraft. Bristen på det senare blir alltför ofta en flaskhals i utvecklingen av det högteknologiska samhälle som vi successivt går in i.

Det måste finnas möjligheter att sprida "Stockholmsexpansionen" till vidare geografiska områden – områden där det finns gott om bostäder, en överretablering av kommersiell service och även bra samhällelig service och dessutom närhet till en god miljö och socialt rotade samhällen med historia och tradition.

Bra kommunikationer, som Mäljarbanan med en snabb järnvägsförbindelse från Stockholm in i Mälardalen, är något som skulle skapa en bättre balanserad utveckling mellan det yttre och inre av Mälardalsområdet. Jag sade i mitt anförande i samband med beslutet om riktlinjer för den framtida järnvägspolitiken, och jag vill upprepa det i dag, att inga Bergslagspengar i världen kan göra större nytta för näringslivet i Bergslagen än en snabb järnvägspulsåder från Stockholm in i den inre Mäljarregionen, med goda anslutningsförbindelser till Bergslagskommunerna. Bergslagsregionen har trots sitt relativt centrala läge mitt i landet en mycket dålig tillgänglighet.

Nu finns det en positiv inställning till detta projekt från såväl kommunerna och näringslivet som kommunikationsdepartementet och statens järnvägar. Dessa intressenter har finansierat en förstudie som blir klar i slutet av detta år. Då bör etappvisa steg börja tas mot ett förverkligande av Mäljarbanan och anslutningarna till den.

Att högre utbildning, forskning och teknikspridning också leder till utveckling av en region visar inte minst befolkningssiffrorna från 1985, enligt vilka det främst är regioner runt universitetsorter som ökar sin befolkning. Därför är det viktigt för vår regions utveckling att högskolan Eskilstuna/Västerås, som har ett stort befolkningsunderlag, får möjligheter att utveckla för regionen viktiga utbildningar, bl. a. grundläggande högskoleutbildning i teknik och ekonomi samt ett centrum för olika flygutbildningar.

Det är också viktigt att åstadkomma etappvisa utbildningsnivåer samt att högskoleutbildning kan förläggas till olika platser, vilket ju är tankarna bakom det vi kallar Bergslagens tekniska högskola. Det är glädjande att Thage Peterson kunde meddela att regeringen kommer att lägga fram förslag om en utspridning av utbildningen enligt de tankar som finns på en Bergslagens tekniska högskola.

De viktiga regionalpolitiska styrmedlen är satsningar i infrastruktur som utbildning, kommunikationer, service och energi. Vi får dock inte glömma att grundläggande för all utveckling i vårt land är den ekonomiska politik som förs. Tillväxten i svensk industri i framtiden bygger på ökad export, och redan i dag säljer vi mer än hälften av vad som produceras, utanför landet. Kan vi icke bevara vår konkurrenskraft kommer vi inte att ha så mycket sysselsättning att fördela.

Det är viktigt att komma ihåg med tanke på den diskussion som förs i dag, att det är inte höga nominella löneökningar som är viktiga för löntagarna och för sysselsättningen utan en real löneökning som erhålls genom låg inflation motsvarande den vi har i våra viktigaste konkurrentländer. Vi har upplevt hur det under perioden 1977–1982 försvann ca 170 000 jobb inom svensk industri. Genom den ekonomiska politik som förts sedan vi fick en socialdemokratisk regering ökar återigen antalet industrijobb, med 30 000 under de senaste två åren. Det är särskilt viktigt för Västmanland, som är det län som har den största andelen verksamma inom industrin.

Jag vill avslutningsvis peka på att vi socialdemokrater från Västmanland till årets riksdag har lämnat en motion med förslag till mera näraliggande åtgärder som skulle kunna främja sysselsättningen i Bergslagen. Det handlar om att temporärt flytta upp Fagersta, Norbergs och Skinnskattebergs kommuner till stödområde B och Hallstahammar till stödområde C. Dessutom lämnar vi förslag till en del industriella satsningar som bör prövas, t. ex. kiselmetallverk, järnsvampverk och industricentra samt träförädlingsindustri i Fagersta, Norberg resp. Skinnskatteberg. Vi föreslår också att det statliga transportstödet ändras till att omfatta alla Bergslagskommuner samt att företagens investeringsfonder skall kunna kombineras med lokaliseringslån i syfte att öka den ekonomiska fördelen av satsningar i Bergslagen. Vi tror också att det vore värdefullt om Bergslagsdelegationen i samverkan med länsstyrelserna och utvecklingsfonder inrättade fältkontor i Bergslagen i syfte att nå nya och smidigare beslutsvägar i regionalpolitiska stödärenden.

Herr talman! Jag har med detta anförande velat peka på den stora obalans vi har i utvecklingen i Mellansverige, liksom på vägar att nå en bättre balanserad utveckling helt i enlighet med de riktlinjer vi har för regionalpolitiken.

Anf. 137 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag lade märke till att industriministern hade anmält sig för att tala under 20 minuter. Under hela detta anförande nämnde han inte Kockums vid namn, trots att det är ett ärende som uppenbarligen tagit mycket av hans tid.

När ett varv som Kockums – med ett gediget, världsomspännande rykte, präglat av generationers kunnande – på bara något decennium förvandlats från en blomstrande institution till ett företag i djup kris har detta satt sin prägel på hela Skånes situation.

Oavsett vilket det kommande beslutet blir är hela avvecklingen en tragedi.

De åtgärder som regeringen uppenbarligen funderar på – de avslöjades i massmedia häromdagen och i Rapport i kväll – i form av ett s.k. Kockumspaket är på många sätt bra och nödvändiga. Detta gäller egentligen oavsett vad som händer med Kockums.

Det finns anledning att understryka ett par saker inför det beslut som skall fattas beträffande Kockums civila fartygsproduktion.

För det första är det av ytterst vital betydelse att samtliga berörda parter får ett snabbt besked. Det gäller givetvis företaget, vars ekonomiska situation försämras för varje dag som går utan att ägaren, dvs. staten, kan ge något besked. Men det gäller framför allt alla de anställda och alla andra som för sin försörjning är helt beroende av Kockums. Var och en som upplevt en situation som denna vet vilket inferno dessa människor för tillfället genomlider. Svårigheterna blir sannolikt inte mindre av att de får mer eller mindre ryktesvisa besked via massmedia i stället för direkt information från industriministern. Jag kan bara vädja till industriministern: Gör inte, oavsett vilket besked det blir, deras lidande onödigt långt! Många är alltför hårt drabbade, utan att dessutom behöva slitits mellan hopp och förtvivlan i en evig ovisshet.

Med all förståelse för att givetvis även industriministerns situation är väldigt svår vill jag i likhet med många andra vädja om ett omedelbart besked om vad som blir regeringens ställningstagande.

För det andra är det också av ytterst vital betydelse, om det slutliga beskedet innebär en nedläggning av Kockums civila produktion, att företaget får hjälp med en avvecklingsorder – gärna en order på tågfärjor till Travemünde, som det har talats om. En sådan hjälp är nödvändig för att det hela skall kunna ske i någorlunda ordnade former, utan att konsekvenserna blir direkt groteska.

Det är, för det tredje, också nödvändigt att se till att Malmöhus län får rimliga möjligheter att klara upp en bekymmersam situation. Detta gäller egentligen oavsett vad som händer med Kockums, men vid en nedläggning av dess civila produktion blir situationen direkt akut.

Någon tidning avslöjade för några dagar sedan vad som ansågs utgöra viktiga delar i ett stimulanspaket för Malmö med omnejd. TV har i kväll i modifierad form relaterat likartade uppgifter. Även om industriministern uttalat sig tar jag mig friheten att med några korta ord beröra några av punkterna i detta paket, eftersom jag utgår från att grunddragen i den information som lämnats är riktiga.

Ett steg sägs vara byggandet av en fast förbindelse över Öresund. I det här fallet utgår jag ifrån att diskussionen rör en bilbro mellan Malmö och Köpenhamn. Odiskutabelt skulle en sådan på ett mycket aktivt sätt kunna stimulera utvecklingen i hela Malmöhus län. Men frågan är som bekant inte helt okomplicerad. Utredning har följt på utredning i åtskilliga decennier, utan att det gått att nå samstämmighet mellan parterna på den svenska och den danska sidan. För tillfället avvaktar vi ett danskt ställningstagande till en fast förbindelse över Stora Bält.

Om regeringen lyckas få en uppgörelse till stånd, innebär det helt klart en positiv stimulans för en hel region. Sysselsättningsmässigt innebär det givetvis *kortsiktiga* vinster under den tid som byggandet pågår. Men det verkligt intressanta är de *långsiktiga* fördelarna. Odiskutabelt skulle en fast förbindelse skapa möjlighet för nyföretagande och entreprenöranda. Därmed skulle vi på ett aktivt sätt utnyttja de fördelar som Malmöhus län har genom sitt geografiska läge, fördelar som vi hittills i alltför stor utsträckning nonchalerat. Skåne skulle, med andra ord, inte längre utgöra den återvändsgränd som det är i dag.

Ett annat steg sägs vara att Saab förlägger biltillverkning till Malmö. För regionen vore detta i högsta grad önskvärt, och för en stor industri borde det inte vara ointressant att komma så mycket närmare kontinenten, framför allt inte om vi sammanbinds med denna kontinent genom en bro.

Med tanke på det beslut som fattades om det s. k. Uddevallapaketet för något år sedan bör rimligtvis Saab-Scania erjudas samma villkor som Volvo fick då.

Det blir säkert anledning att återkomma till Kockums vid senare tillfälle, men jag vill understryka att även utan en "Kockumskris" är situationen utomordentligt svår.

Herr talman! Det är naturligtvis i den rådande situationen väldigt lätt att dra slutsatsen att de problem som präglar Skåne – och framför allt Malmöhus län i dag – är av regional natur. Men lika säkert som att Skåne är en del av Sverige, lika säkert är det också att Skånes problem av i dag är en del av Sveriges problem av i dag.

I ett samhälle som Sverige, där politikernas makt hela tiden ökar, sker också hela tiden en koncentration till huvudstadsregionen. De skånska storföretagens koncernledning har i ökande utsträckning flyttat till Stockholm, om de inte flyttat ut i Europa. Nyföretagandet – inte minst i framtidsbranscher som elektronik – har sin tyngdpunkt i Stockholm. Detta är naturligt i ett så politikerstyrt land som Sverige, där konkurrensfördelar står att vinna i goda kontakter med mäktiga beslutsfattare. I ett annat samhällsklimat hade de främsta konkurrensfördelarna i stället kunnat utgöras av närheten till de stora marknaderna, exempelvis EG.

Sannolikt finns det ingen del av vårt land som har så goda utvecklingsmöjligheter inför framtiden som just Malmöhus län. Det kan möjligtvis verka litet underligt att påstå detta i tider när Malmöhus län alltmer utpekas som ett krislän. Nu är det, som jag ser det, dags att i stället sätta detta län på kartan som de stora möjligheternas län. Här finns goda tillväxtpotentialer. Här finns chansen att driva fram en positiv utveckling för hela vårt land.

Det kan synas överdrivet att jämföra tänkbara framtidscentra i Sverige

med sådana i andra länder. Men om vi skall ha en möjlighet att hänga med i utvecklingen, så måste sådana jämförelser göras. Om vi börjar dra nytta av förutsättningarna i Malmöhus län, är det troligen där de bästa möjligheterna finns att forma ett svenskt utvecklingscentrum.

Men samtidigt som vi har många fördelar saknar vi också mycket av det som finns på andra håll i västvärlden:

- Vi har en skeptisk inställning till företagare och entreprenörer. De stimulerar företagsamhet.
- Vi arbetar vidare i inkörda banor och ger politiker alltmer makt. De skapar nytt.
- Vi har löntagarfonder. Det har inte de.
- Vi har regionala utvecklingsfonder. Det har inte de.
- Vi har höga skatter. De har låga skatter.

Ändå – eller kanske just därför – klarar de sig i många fall bättre än vi. Det manar till eftertanke.

Allra sist: Trots alla problem och all dysterhet som i dag präglar debatten är jag ändå optimist och tror på en positiv framtid för Malmöhus län. Ge oss starthjälp att komma igenom en akut situation. Och låt oss därefter få utnyttja den fördel som Malmöhus län – och ingen annan del av vårt land – har, nämligen att ligga precis mitt i Europa.

Anf. 138 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! De senaste månadernas intensiva debatt om situationen på arbetsmarknaden i Malmöregionen och om konsekvenserna av en eventuell nedläggning av den civila fartygsproduktionen vid Kockums har med stor tydlighet visat att det inte enbart är de traditionella regionalpolitiska stödområdena som har sysselsättnings- och regionalpolitiska problem.

Den myt som så väl odlats av vissa debattörer om Malmöregionen som en sysselsättningsmässigt stark region borde nu slutgiltigt vara krossad. Det är bara att hoppas att även centerpartisterna skall inse att Malmöregionen är i stort behov av insatser för att klara sysselsättningen.

Jag säger detta därför att ledande centerpartister under de senaste veckorna har gjort sådana uttalanden som tyder på en motsatt uppfattning. I dag tog jag del av ett TT-meddelande, enligt vilket Nils G. Åsling talar om ett välutvecklat södra och sydvästra Sverige. Diskussionen om krisen i Malmöregionen målas upp som en storm i ett vattenglas.

Det här uppfattas som ett slag i ansiktet på alla de tusentals Kockumsarbetare som i dag oroar sig för sin framtid.

Det är klart att det i Malmöregionen finns en rad förutsättningar som borde kunna utnyttjas för en expansion. Befolkningsunderlaget är ganska stort och det geografiska läget är alldeles utmärkt. Malmöregionen utgör en del av Nordens största närmarknad – Malmö–Köpenhamns-området. Inom räckhåll finns den europeiska marknaden. I Malmöregionen finns det universitet och högskolor, och regionen har tillgång till expertis inom betydelsefulla forsknings- och utvecklingsområden. Vidare finns det en bred yrkesskicklighet inom många företag i regionen.

Trots de rika möjligheterna och de goda förutsättningarna har Malmöre-

gionen svåra arbetsmarknadsproblem i dag. De kriser som vi har upplevt inom textil-, beklädnads-, verkstads- och varvsindustrin har fått mycket stora återverkningar på sysselsättningen i regionen. Under 1970-talet minskades Malmös andel av landets totala industrisysselsättning. Inom tillverknings- och byggnadsindustrin i Malmö har 9 000 arbetstillfällen försvunnit.

Slutsatsen blir att det under många år har pågått en avindustrialisering i Malmöregionen. Denna avindustrialisering har skapat obalans mellan tillverkningsindustrin och övriga sektorer på arbetsmarknaden. När det gäller tillverkningsindustrin i Malmö visar ett räkneexempel att för att man skall uppnå samma relation som den som gäller för övriga riket – att vart fjärde arbetstillfälle finns inom tillverkningsindustrin – behövs det ca 7 000 nya arbetstillfällen.

Trots att den öppna arbetslösheten i Malmöhus län minskat under det gångna året är arbetslösheten där fortfarande omfattande. Ca 15 000 människor är nämligen öppet arbetslösa i Malmöhus län – en siffra som klart överstiger siffran för riksgenomsnittet. Enbart i Malmö kommun omfattar arbetslösheten 6 000 personer. Det betyder 5,4 % av befolkningen. I procent räknat är andelen arbetslösa således betydligt större i Malmö än i riket i genomsnitt.

Det skall också framhållas att ett betydande antal personer sysselsätts genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ca 30 000 personer i Malmöhus län står nämligen utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Det allt överskuggande hotet mot arbetsmarknaden i Malmöhus län utgör situationen vid Kockums. I dag finns det 2 800 anställda vid Kockums. Merparten av de anställda, ca 2 300 personer, arbetar med civil fartygsproduktion. En nedläggning av denna del av produktionen skulle få mycket omfattande konsekvenser för mångdubbelt fler människor, både i och utanför Malmö.

Förutom de anställda och deras familjer skulle många underleverantörer beröras negativt. 70–80 % av varvets inköp görs hos svenska underleverantörer, av vilka merparten finns i Malmöhus län.

När det gäller sysselsättningen är således skälen för ett bibehållande av Kockums civila fartygsproduktion utomordentligt starka. Men det finns också en rad industripolitiska skäl till att man bör få fortsätta med fartygsproduktionen. Kurt Ove Johansson kommer senare i den här allmänpolitiska debatten att redovisa vilka de skälen är.

Herr talman! De socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Malmö har i en omfattande motion lagt fram en rad förslag till åtgärder som syftar till att stimulera utvecklingen i Malmöområdet. Vi är av den bestämda uppfattningen att det krävs en aktiv statlig medverkan om det skall vara möjligt att ta till vara de möjligheter och de förutsättningar som finns i Malmöregionen.

Vi säger för det första att det i det kortsiktiga perspektivet krävs att Malmöregionen får en ökad andel av de totala arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det gäller beredskapsarbete, arbetsförmedlingsresurser, statliga byggen och liknande.

För det andra säger vi att det behövs betydande näringspolitiska insatser i Malmöregionen. Vi pekar i motionen på några sådana områden. Det gäller en vidareutveckling av Kockums varv med verksamheter också utanför det

traditionella fartygsbyggandet, exempelvis inom undervattensteknologin. Det gäller en statlig satsning på naturgas och ett energitekniskt centrum i Malmö. Det gäller en aktiv statlig medverkan till etablering av ny verkstadsindustri i regionen.

För det tredje skisserar vi en rad åtgärder för att förnya industrin i Malmö och ge den en mer utvidgad forsknings- och framtidsinriktning. Etablerandet av ett verkstadstekniskt centrum, utbyggnaden av det medicinsk-tekniska utvecklingscentret i Malmö och en satsning inom elektronik och bioteknik i samverkan med högskolan är några av våra förslag.

För det fjärde säger vi att det är av mycket stor betydelse att det nu blir en lösning på den segslitna diskussionen om Öresundsförbindelserna. Bra förbindelser är en förutsättning för att Malmös och Malmöregionens geografiska fördelar – närheten till den stora marknaden i Köpenhamnsområdet och de europeiska marknaderna – skall kunna tas till vara. En broförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn skulle få utomordentligt stora positiva effekter för regionens näringsliv. Vi uppmanar regeringen att ta frågan på stort allvar och att ta upp förnyade överläggningar med danskarna, så att frågan slutgiltigt blir löst.

Det är, herr talman, av nationellt intresse att utvecklingspotentialen i Malmöregionen utnyttjas för den industriella förnyelse som är nödvändig om vi skall kunna fortsätta på den framgångsrika vägen att sanera den svenska ekonomin.

Herr talman! För att genomföra de förslag som vi har presenterat i motionen och för att på nytt vända utvecklingen i Malmöregionen så att fler människor blir sysselsatta och arbetslösheten minskar har vi föreslagit att en sysselsättningsdelegation inrättas för Malmöregionen samt att ett invest-mentbolag, Malmö Finans, bildas med statligt stöd. Delegationens uppgift bör vara att föreslå och initiera åtgärder som kan förbättra förhållandena på arbetsmarknaden och skapa en positiv utveckling för näringslivet i regionen. Delegationens arbete bör vara tidsbegränsat och ske i nära samarbete med regionala organ och berörda kommuner.

Herr talman! Det är viktigt att vi som kommer från regioner som Malmöregionen – som inte normalt sett brukar involveras i regionalpolitiska stödområden – deltar i de regionalpolitiska debatterna. Problemen på arbetsmarknaden kan inte bara förknippas med de traditionella stödområdena, utan det finns betydande problem också i ett område som Malmöhus län och Malmöregionen. Den debatt som har utspunnit sig under de senaste veckorna och månaderna tror jag har undanröjt en del av de missuppfattningar som har rått om situationen i Malmöhus län. Det finns en medvetenhet i Sverige om att problemen är väldigt omfattande och att det krävs en rad åtgärder i vår region för att människor skall ha en trygg sysselsättning.

Anf. 139 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Under den socialdemokratiska regeringen har klyftorna vuxit i samhället. Det är ett tilltagande missnöje med fördelningspolitiken.

Det förefaller också som om regeringen indelar t. o. m. de arbetslösa i landet i olika kategorier, där somliga grupper är mer värda än andra grupper.

Just nu är det inte de arbetslösa i skogslänen som är de mest intressanta för

regeringen och inte heller för massmedia, trots att det är där som de flesta arbetslösa finns.

Jag kunde här i kväll konstatera att industriministern inte har en aning om den faktiska verkligheten, i varje fall inte den i Gävleborgs län. Han hade inte heller intresse nog att lyssna på oss som lever i den verkligheten.

Trenden är att regeringen går in med speciella regionala insatser som innebär att det händer spektakulära ting, att stora företagsnedläggelser genomförs och att arbetslösheten ökar snabbt. Bara för att våra problem är gamla är de inte mindre. Regionalpolitiken måste inriktas på de mest utsatta områdena.

Det är uppenbarligen inte inne i dag att tala om mitt län, Gävleborgs län. Ändå har detta län den kraftigaste arbetslöshetsutvecklingen. Hos oss genomförs företagsnedläggelser – många, men inte så stora. Arbetslösheten är högre än på de flesta andra håll i landet. Vi kan bara se hur det är för ungdomarna i Gävleborgs län. Deras situation är oerhört dystert. Vi ligger sämst till i landet när det gäller arbetsituationen för ungdomar.

Nästan en fjärdedel av våra ungdomar i åldern 18–19 år är sysselsatta i ungdomslag. Medeltalet för hela länet är 23,1 %. I Söderhamns kommun sysselsätts 28,4 % av ungdomarna i denna ålder i ungdomslag, medan siffran för hela landet i medeltal är 12,1 %. Vi har alltså dubbelt så många i ungdomslag som medeltalet för landet. Siffrorna var hämtade från november 1985.

Gävleborgs län är det län som tillsammans med Värmland har den högsta arbetslösheten efter Norrbotten. Vi har aldrig haft en så hög arbetslöshet som under den socialdemokratiska regeringen trots att, enligt industriministern, socialdemokraterna satt kampen mot arbetslösheten främst.

För att få fram en realistisk arbetsmarknadssituation bör man jämföra arbetslösheten i ungefär samma konjunkturlägen. Om man således jämför december 1985 med december 1980, som länsarbetsnämnden gör, visar det sig att 1 844 fler var arbetslösa 1985 än 1980. Dessutom var ca 3 000 fler föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Inför en konjunkturavmattning är arbetslöshetssituationen således mycket dystert. Vi går in i den med alldeles för hög arbetslöshet. Trendmässigt kan vi räkna med att arbetslösheten stiger framöver även om vi får en säsongsmässig nedgång våren 1986. Vi har många sysselsatta genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och marginalen för att öka de åtgärderna är ej särskilt stor när lågkonjunkturen kommer. Detta är djupt oroande.

Länet är näst Norrbotten det län i landet som är mest beroende av basindustrin – med alla de problem detta för med sig i form av ensidig arbetsmarknad. Basindustrin beräknas minska sysselsättningen under 1990-talet. Den senaste tillgängliga industristatistiken visar att länets industrisysselsatta 1983 minskade med 2 628 personer, vilket är en minskning med 7,6 %. Samtidigt har länet en jämförelsevis liten offentlig sektor.

Länet har också näst Norrbotten den lägsta förvärvsfrekvensen i landet, männen har låg förvärvsfrekvens – kvinnorna har ännu lägre.

Länet har för 1985 den i siffror största befolkningsminskningen i landet, 1 425 personer. Samtliga kommuner minskar, Ockelbo med 2,1 % – en av de största procentuella minskningarna i landet.

Länsstyrelsen har i sina prognoser för år 1990 räknat med en befolkning på 290 000. Vi ligger redan nu betydligt under prognosen. Befolkningsminskningen betyder minskade kommunala skatteutjämningspengar. Bollnäs kommun t. ex., som minskar med 193 personer, förlorar 1,8 milj. kr.

Men det allvarliga är den snabba förändringstakten och effekterna av befolkningsminskningen. Med färre invånare, med större andel äldre, blir det sämre utveckling och förnyelse. Det behövs bebodda bygder för miljö, för tillvaratagande av naturtillgångar, för försvar och beredskap.

De norrländska ungdomarna har inte haft tillgång till högre studier – de har måst resa söderut för studier. De har inte haft tillgång till arbete – de har rest söderut för att få arbete.

Nu driver regeringen en medveten flyttningspolitik från norr till söder. Flytthjälp ges men inga medel för återflyttning. Länsarbetsnämnden går in med uppsökande verksamhet bland ungdomarna för att få dem att flytta till arbeten söderut – och det i en högkonjunktur.

Friheten att flytta för studier och arbete skall alla ha – men ingen skall tvingas att flytta därför att politiker anser att det är rimligt att arbetstillfällena lokaliseras söderut.

Undersökningar visar att det framför allt är arbetarna som tar skada av flyttningen. De blir sjuka oftare efter flytten. De får sämre jobb och sämre bostad och får mindre kontaktnät. Personer från socialgrupp 1 och 2 får mindre problem – de flyttar ofta som ett led i karriären.

En tidigare undersökning visade att över 90 % i fem glesbygdsområden hellre ville ha stöd för att bo kvar i regionen än flytthjälp.

Gävleborg är ett län med kvalitet. Det är kvalitet på Sandviksstålet från Gästrikland, det är kvalitet på Hälsingefuran och det är kvalitet på människorna. Vårt län har goda framtidsmöjligheter.

Men det behövs andra tag från statens sida. Nu måste vi ta vara på resurserna i bygd och natur och människor. Nu behövs en genomtänkt utvecklingsstrategi. Nu behöver vi både vision och realism, och vi behöver samordning.

Nu behövs en särskild X-delegation – Gävleborg är X-län – nu behövs ett särskilt X-paket.

En X-delegation skall ses som en temporär åtgärd. Vi har lagt fram förslag om detta i en särskild motion från centern på Gävleborgsbanken. Det bör vara en liten grupp, bestående av några länsbor med kunnande och initiativkraft och förmåga att ta tag i problemen, att omorientera företag och hitta nya kopplingsmöjligheter. De bör kunna ta vara på alla de uppslag och initiativ som ortsbefolkningen själv bidrar med. Med i delegationen bör också finnas representanter för arbetsmarknads-, industri-, utbildnings- och kommunikationsdepartementen, inte minst för att åstadkomma samordning mellan olika samhällssektorer.

Från centerpartiet i Gävleborgs län har vi lagt fram en motion med förslag till olika åtgärder och därvid sagt att utbildningen spelar en nyckelroll när det gäller en positiv utveckling av näringsliv och sysselsättning. Jag skall inte gå in så mycket på förslagen. Efter att ha lyssnat på industriministern fann jag att min viktigaste uppgift här i kväll var att informera om den faktiska situationen, om verkligheten i Gävleborgs län, eftersom industriministern

uppenbarligen inte känner till den.

Vi har i en partimotion framställt olika förslag, och Per-Ola Eriksson har talat om dem. Det gäller att stärka de mindre och medelstora företagen, det handlar om olika ytterligare medel till teknisk forskning, småföretagsutveckling osv. Vi vill också bibehålla återflyttningsbidraget, vi vill ha ökat stöd till utvecklingsfonder, länsanslag, hemslöjd, hantverk etc.

Regering och riksdag måste sätta till alla krafter för att minska arbetslösheten i landet, var den än förekommer. Och hemma i länet måste länsborna resa sig som en man – över parti- och yrkesgränser –, fortsätta sitt engagemang, använda sig egen kreativitet och kraft, ställa upp för sin region, men också ställa krav på statsmakterna för insatser, för utveckling och framtid i Gävleborgs län.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

20 § Kammaren åtskildes kl. 23.48.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren